

Het LAND van AALST

THEMANUMMER:
Huldiging Geert Van Bockstaele

Jaargang LXXIV • 2022

Nummer 3

Het LAND van AALST

DRIEMAANDELIJKS TIJDSCHRIFT

Uitgegeven door de geschiedkundige vereniging 'Het Land van Aalst', met de steun van de Vlaamse Gemeenschap, de Stad Aalst, de Stad Ninove en Erfgoedcel Denderland.

Elektronische versie:

Gratis op de website

Lidmaatschap van de vereniging:

Bijdrage zonder jaarabonnement gedrukte versie

Gewoon: €10 • Steunend: € 20

Jaarabonnement gedrukte versie

Gewoon: €30 • Steunend: € 40

Te storten op:

IBAN BE33 3930 3032 7646

BIC: BBRUBEBB

t.a.v. Het Land van Aalst,
Asserendries 118, 9300 Aalst

De vereniging werd opgericht in 1949 en heeft als werkgebied de gemeenten van de vroegere bestuurlijke eenheid het 'Land van Aalst' in haar grootste uitgestrektheid, alsmede van enkele aangrenzende Oost-Vlaamse gemeenten (grosso modo de streek tussen Schelde en Dender). Initiatiefnemers en stichters waren † Albert Van Lil (beheerder 1949-66) en † Jozef Van Overstraeten (voorzitter 1949-52). Tot de stichters hoorden eveneens † Arthur Broeckaert, † Hendrik Vangassen (voorzitter 1954-63), † Jozef Van Cleemput, † Jozef De Brouwer, † Valère Gaublomme, † Frits Van Acker, † Basiel Boel, † Marcel Cornelis en † Jules Pieters. Latere voorzitters waren † Jozef Borremans (1953-1954), † Frits Courteaux (1963-1980), † Luc De Rijck (1980-1984) en Luc Robijns (1984-2020).

Het bestuur van de vereniging:

Luc Robijns • *erevoorzitter*

Bart Cherretté • *voorzitter*

Michel Igual Pacheco • *ondervoorzitter*

Marcel Cock, Pieterjan Deconinck, Lieve De Mecheleer,
Tom De Ridder, Luc Geeroms, Mieke Van Damme, Dirk Van
de Perre, Wouter Van Der Spiegel, Georges Vande Winkel,
Reinoud Vermoesen.

Meewerkende leden:

Louis De Cock, Bart Merckaert, Geert Van Bockstaele, Bart
Van Langenhoven, Marc Uyttersprot en Wilfried Vernaeve

Redactiesecretariaat:

Reinoud Vermoesen

reinoud.vermoesen@uantwerpen.be

Ledenadministratie en algemene correspondentie:

Mieke Van Damme

Asserendries 118, 9300 Aalst • tel. 053 21 63 30

• e-mail: vdmieke@skynet.be

De vereniging is lid van het 'Oost-Vlaams Verbond van de Kringen der Geschiedenis'. Het logo werd ontworpen door Bram Overlaet. Het representeert het wapenschild van de twee steden Aalst en Geraardsbergen, met verwijzing naar de de vijf baronieën Rode, Gavere, Zottegem, Boelare en Schorisse.

hetlandvanaalst@gmail.com • <http://www.hetlandvanaalst.be>

Vlaanderen

Stad Aalst

Elke auteur is verantwoordelijk voor de inhoud van zijn artikel.

Zetel van de vereniging: Asserendries 118, 9300 Aalst.

Vormgeving: Arnoud Jensen

Druk: De Riemaecker Printing, Nukerkeplein 9, 9681 Nukerke

ISSN 0778-7731

De Riemaecker
PRINTING

Huldiging van historicus Geert Van Bockstaele

Geraardsbergen 11 juni 2022

Geert bood in 2020 op de laatste bestuursvergadering van Het Land van Aalst zijn ontslag als bestuurslid aan, omwille van zijn leeftijd van 80 jaar. Hij was bestuurslid vanaf 1964 en fungeerde dus gedurende 57 jaar als bestuurslid, waarvan 38 als beheerder. Hij was tevens sinds 1973 de afgevaardigde van Het Land van Aalst in het Oost-Vlaams Verbond van de Kringen voor Geschiedenis, waarvan hij sinds 1989 de ondervoorzitter was. Ook hier nam hij in die functies ontslag op 2 april 2022. De laatste dertig jaar zette hij zich in, eerst alleen, vervolgens met zijn twee broers Marc en Julien, voor de inventarisatie van de parochiearchieven van het bisdom Gent, werk dat einde 2021 afgerond werd. In al die functies opereerde hij als vrijwilliger.

Onze vereniging is Geert enorm veel verschuldigd. Omwille van corona kon een huldiging niet vroeger plaats vinden. Op zaterdag 11 juni 2022 konden wij dan toch eindelijk een huldiging organiseren in Geraardsbergen, in samenwerking met het Lokaal Bestuur Geraardsbergen. Waarom in Geraardsbergen? Geert is daar in 1940 geboren en opgegroeid en is in zijn hart, ondanks zijn verhuis na zijn huwelijk naar Zottegem, altijd Geraardsbergenaar gebleven. Een zestigtal aanwezigen woonden in de stemmige kapel van het vroege hospitaal de viering bij. Burgemeester Guido De Padt, eerste schepen Fernand Van Trimpont en oud-burgemeester Freddy De Chou hebben door hun aanwezigheid hun waardering willen uitdrukken voor wat Geert én voor Geraardsbergen, én voor Het Land van Aalst en het Oost-Vlaams Verbond van de Kringen voor Geschiedenis betekend heeft.

In drie lezingen werd het veelzijdige oeuvre van Geert toegelicht. Romanist Louis De Cock en germanist Anne-Marie Vanden Herrewegen, die met Geert een Geraardsbergs of beter nog een Moerbeeks verleden gemeen hebben, stellen de bijdrage van Geert aan het lokale cultureel leven in het licht. Classicus en mediëvist Marcel Cock, die als ondervoorzitter in het bestuur vele jaren met Geert heeft samengewerkt, gaat dieper in op de kwaliteiten van Geert als historicus, als pedagoog en als archivaris. Archeoloog Bart Cherretté, onze huidige voorzitter, schetst het beeld van Geert als bestuurslid en als afgevaardigde in en ondervoorzitter van het Verbond, dat hem het vehikel bood om de inventarisatie van de parochiearchieven van het bisdom Gent te realiseren.

Verba volant, scripta manent. De tekst van de drie referaten, aangevuld met de nodige bibliografie en passende illustraties, wordt in dit nummer als een blijvende hulde aan Geert gepubliceerd. Daaraan wordt het dankwoord toegevoegd dat Geert te Geraardsbergen uitsprak, alsmede de *laudatio*, uitgesproken te Dendermonde op 2 april 2022 door Leo Pée, voorzitter van het Oost-Vlaams Verbond van de Kringen voor Geschiedenis, bij de uitreiking aan Geert en zijn broers Marc en Julien van de tweejaarlijkse 'Frans De Potter & Jan Broeckaertprijs', hun toegekend omwille van de jarenlange inzet voor de inventarisatie van de Oost-Vlaamse kerkarchieven.

Als gewezen redactiesecretaris heb ik gedurende een dertigtal jaar met Geert kunnen samenwerken en hem leren waarderen als historicus én als persoon. Geert was op de vergaderingen nooit afwezig, kwam steeds aandragen met nieuwe ideeën en leverde met de regelmaat van een klok artikelen binnen, steeds goed onderbouwd met nieuw bronnenmateriaal en rijk geïllustreerd. Geert is een volhouder, een doorbijter, die graag aan anderen meedeelt wat hij weet. Wie zijn curriculum bekijkt, stelt vast dat hij vaak met anderen heeft samengewerkt. Ook dit sociale aspect van zijn persoonlijkheid verdient onze waardering. Hij is geen *Einzelgänger*, maar iemand die een groep kan bezielen en op sleeptouw nemen, wat ook burgemeester Guido De Padt in zijn woord bij het slot van de huldiging opmerkte. Hij heeft de talenten die hij heeft meegekregen rijkelijk laten renderen. Hij genoot, samen met echtgenote Lieve, zichtbaar van de huldiging in Geraardsbergen.

Geert, het bestuur van Het Land van Aalst en de talrijke lezers van ons tijdschrift gunnen het u van harte.

Dirk Van de Perre

Huldiging 11 juni 2022 - van links naar rechts, boven naar onder

- Het aandachtige publiek in de kapel van het voormalige stedelijke hospitaal te Geraardsbergen.
- Een zichtbaar genietende Geert en zijn echtgenote Lieve.
- Bestuurslid Mieke Van Damme overhandigt een geschenk: een scan op ware grootte van een ontwerp-tekening van Theodoor Verhagen voor de abdijkerk van Ninove.
- Bezielend slotwoord door burgemeester Guido De Padt.

Foto's Michiel Van de Perre.

Geert Van Bockstaele en Geraardsbergen

**Louis De Cock &
Anne-Marie Vanden Herrewegen**

Er was eens - al een hele tijd geleden – in een dorpje niet zo ver van hier een klein meisje van 9 dat graag boeken las. Ze had 2 prijsboeken gekregen met geheimzinnige titels: Winkie en Twinkie toef (een heerlijk Kerstverhaal) en Kabouter Tippo en de zingende fetisj – zowaar een prille kennismaking met de Belgische kolonie. Maar, met enige overdrijving: dat was het zo ongeveer. Daar moest het kleine meisje het mee doen.

Bibliotheek

Tot op een dag rechtover het huis van haar grootmoeder – neen, geen boze wolf – maar een BI-BLI-O-THEEK verscheen. Veel meer boeken lagen er daar, dan in haar eigen boekenkastje.

's Zondags, na de mis, mocht ze alleen haar boekje gaan uitkiezen. Dat was best spannend. Maar veel spannender voor het kleine, verlegen meisje was het om voorbij de balie te geraken. Daar zaten enkele vriendelijke, glunderende jongemannen die noteerden welk boek je ontleend had.

Ze maakten soms een grapje waarvan het meisje niet zo goed wist wat ze ermee aan moest. En wég was ze daarna met haar boekje naar het veilige huis van haar grootmoeder, waar ze zich kon onderdompelen in een nieuw verhaal.

Het was 15 jaar later dat het meisje begreep hoe de bibliotheek er gekomen was. Zoals in alle sprookjes - zo ging dat in die tijd - was ze getrouwd met een knappe jongeman. Het was dankzij die jongeman, dankzij een vileine vagebond en dankzij de paters Dominicanen dat het meisje de toenmalige bibliothecaris beter leerde kennen.

De vileine vagebond was Jan De Lichte, die in het Raspaillebos geopereerd had, het Raspaillebos waar de Dominicanen in de 17e eeuw dan weer een klooster hadden gesticht: erfgoed en geschiedenis kwamen op deze locatie samen.

De knappe jongeman was collega van Geert geworden in het Sint-Maarteninstituut in Aalst. Ze vonden hun gemeenschappelijke grond in

De bibliotheek van Moerbeke startte in dit gebouwtje.

het Sint-Catharinacollege van Geraardsbergen, waar ze – net als het toenmalige kleine meisje - les gevolgd hadden, en in een grote interesse voor de geschiedenis en het erfgoed in het Geraardsbergse.

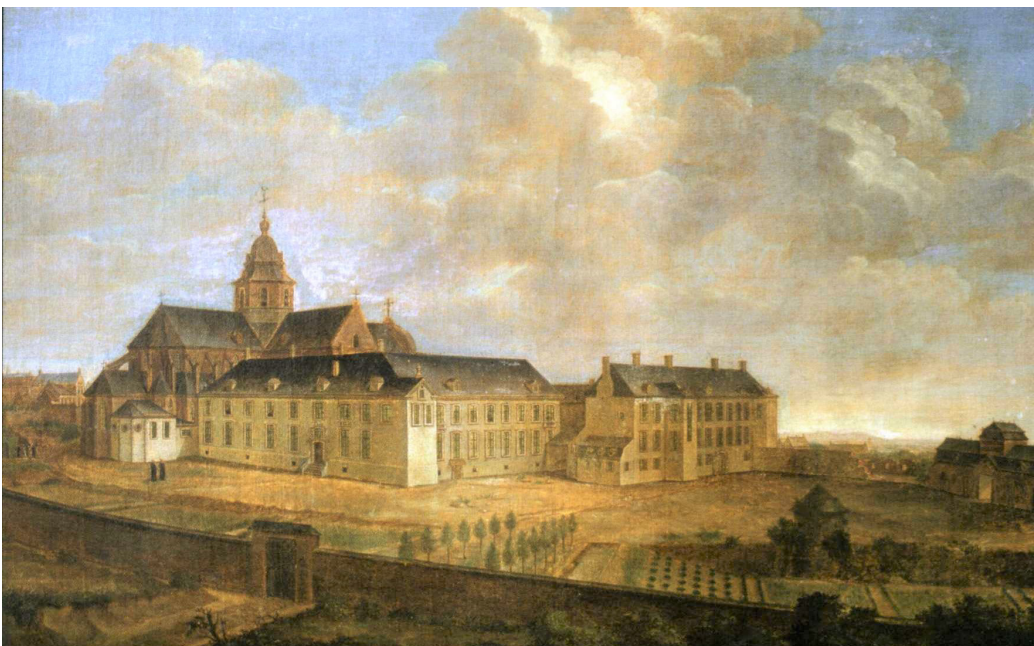
Het was dus Geert Van Bockstaele, die samen met Robert Pletinckx een onafhankelijke openbare bibliotheek in Moerbeke had opgericht. Het was met het eerst autootje van Lieve, de vrouw van Geert, dat ze zelfs door de sneeuw overal te lande boeken hadden opgehaald zodat de kinderen en de volwassenen in zijn dorp Moerbeke konden lezen en zich ontwikkelen. Hoe mooi, hoe vooruitziend en hoe geëngageerd was dat!

Voor Louis en mij – want dat hebben jullie al begrepen – was het het eerste echt contact met het gezin van Geert en Lieve en hun twee wakkere kleuters, het begin van een jarenlange vriendschap, een jarenlange samenwerking en ook van een ontdekkingstocht door het grote werk van Geert.

Abdij

Een bibliotheek vullen met boeken door andere mensen geschreven is één zaak, zelf een bibliotheek volschrijven is een andere zaak!

Precies 60 jaar geleden zat Geert geduldig archiefstukken uit te pluizen voor de licentiaatsverhandeling geschiedenis die hij in 1963 aan de KU Leuven zou voordragen. Van toen al was hij geboeid door het verhaal van de Sint-Adriaansabdij.

De Sint-Adriaansabdij,
geschilderd in de 18de eeuw door
Petrus Canivé.

Dit onderzoekswerk lag aan de basis van zijn eerste publicatie over de abdij, in *Het Land van Aalst*, in 1966. Er zouden er nog verschillende volgen, zoals het syntheseswerk in 1981 naar aanleiding van de 900e verjaardag – dat dacht men toen toch... – van de overheveling van de abdij van Dikkelvenne naar Geraardsbergen. De ruime belangstelling van Geert bleek toen al uit de verschillende benaderingen van de abdijschiedenis: de abdij niet alleen als religieus maar ook als economisch en cultureel centrum. Later volgden o.a. nog een belangwekkende studie over de statuten die abt Ruffault schreef, over de juiste stichtingsdatum (1096 i.p.v. 1081) en over de pelgrimstekens, en een schitterende uitgave over het cultureel patrimonium van de abdij.

Ook voor een bijdrage tot de reeks Monasticon Belge, meer gericht tot vakmensen, deed men een beroep op Geert als autoriteit in verband met de Sint-Adriaansabdij. In dezelfde reeks wijdde Geert ook een volume aan de priorij Hunnegem.

*If you want to go fast, go alone
If you want to go far, go together!*

Moerbeke

Ondertussen was in 1982 in zijn bibliotheek van Moerbeke een verzoek van de Europese bibliotheek uit Zaltbommel binnengelopen om een fotoboek over ons dorp, Moerbeke, samen te stellen. Moerbeke is mijn geboortedorp. Ik had niet alleen leren lezen, ik had ook goed leren schrijven. Mijn licentiaatsverhandeling werd bekroond met de Prijs voor Volkskunde van de provincie Oost-Vlaanderen. De uitreiking van die prijs vond dan weer plaats in de bibliotheek van Moerbeke. Bibliothecaris Jan Vanden Houten had dat onthouden. Vandaar... Voor ons was het evident dat we Geert bij dit project betrokken. Het werd de start van een jarenlange, boeiende samenwerking vanuit verschillende disciplines, met veel respect en vooral veel vriendschap. We gingen toen uiteindelijk voor een uitgave in eigen beheer omdat ons dat veel meer mogelijkheden bood... Twee jaar later deden we dat met z'n drieën nog eens over voor Viane, het dorp waar wij nu wonen.

Voorstelling van het fotoboek over Moerbeke
in het jaar 1983. Tweede van links is Geert.

College

Onze publicatie-ijver was ook principaal Van Kerchove van het Sint-Catharinacollege niet ontgaan. Hij vroeg ons om “de geschiedenis van het Sint-Catharina College eens te bestuderen”.

Geert nam, van 1985 tot 1990, de leiding over een 15-koppige werkgroep die de geschiedenis van het College en haar voorgeschiedenis vanaf 1437 bestudeerde. Voor dit immense werk had Geert meerdere troeven in handen: hij en zijn broers hadden in het College gestudeerd, hij was vertrouwd met de onderwijsmaterie want hij had nog maar net een meesterwerk voltooid over de geschiedenis van het Sint-Maarteninstituut in Aalst waar hij toen zelf les gaf, en voor de voorgeschiedenis van het college van Geraardsbergen kon hij voortbouwen op zijn onderzoek rond de Sint-Adriaansabdij en haar Latijnse school. Na 5 jaar werk rolde een rijk gestoffeerde publicatie van de pers: *Van scholaster tot principaal*.

Krakelingen

Dat werk was dan weer schepen voor Feestelijkheden van Geraardsbergen, Erik Spitaels, niet ontgaan. Het ene grote Geraardsbergse project was nog maar pas afgewerkt of Erik trok al aan onze mouw voor een nieuwe opdracht: "Of we het wat verwaterde Krakelingenfeest inhoudelijk eens onder handen wilden nemen". Het werd veel meer dan een opfrisbeurt, waarvoor we ook weer Geert konden enthousiasmeren.

Het vele opzoekingswerk dat we elk op ons domein verrichtten, leidde onvermijdelijk tot twee stevig gedocumenteerde boeken waarin Geert o.a. op basis van geduldig archiefonderzoek bewees dat ons feest al meer dan zes eeuwen jaarlijks – ja, jaarlijks! – gevierd werd.

Geert benadrukte regelmatig dat hij geen stoetenbouwer was. Maar samen begeesterden we 25 jaar lang het Krakelingencomité met onze ideeën, ons enthousiasme en ook met heel veel werkkraft.

Het hoogtepunt was ongetwijfeld de opname van het feest op de Unesco-lijst van Immaterieel Cultureel Erfgoed van de Mensheid in 2010. Zowaar Olympisch goud in de erfgoedsector en een appreciatie van de inspanningen om het maatschappelijk draagvlak voor het erfgoed te vergroten.

Officiële erkenning van het dubbelfeest van Krakelingen en Tonnekensbrand als Immaterieel Cultureel Erfgoed van de Mensheid

Stadskeure van Geraardsbergen

Men die sijn en sijn zullen moeten weten dat mijn voorganger **Boudewijn graaf van Vlaanderen en Henegouwen**, een aldium in de parochie sijnnegeen van een zekere Gerard een man van groot aanzien heeft gekocht. Hij verkoos dat daarop een stad gesticht zou worden naar de naam Gerard.

GERAARDSBERGEN

actiōis

Hangetien volgens hem het genoemde aldium omwille van de beperkte oppervlakte navenlijks zou volstaan om een stad te stichten, gaf hij een deel van dit aldium aan de heer van Soelare in leen op voorwaarde dat die heer de noodzakelijke waterlopen, weiden en dergelijke aan de inwoners van Geraardsbergen zou geven.

De heer van Soelare schonk daarop als vergoeding voor dit leengoed aan graaf Boudewijn ten voordele van de inwoners van Geraardsbergen, de sijnnegeen zoals hij die zelf bezat, de kerkelike en de weide vanaf de brug van Overbeldare tot sijnnegeen vanaf de Dender tot het akkerland en vanaf de Heesebeek zoals deze door de Duitsebroek stroomt. Hij schonk alle weiden vanaf het kasteel van Heesebeek tot in Grimminge. Hij voegde er tevens die waterlopen of weiden aan die die sijnnegeen en de inwoners van Geraardsbergen gemeenschappelijk konden gebruiken. Bovendien veroverde de bovengenoemde graaf Boudewijn voor de Geraardsbergenaren het Raspaillebos zoals het afgebakend wordt door de oude weg die van Moerbeke naar St. Paulus tot Dorlins leidt, de weg van Moerbeke tot Singelsbeek, tot het bos van de heer van Onghescht tot het bos van de heer van Schendelbeke, tot op de heuvel van Grimminge tot het bos van Zandbergen, tot het bos van Moerbeke en tot het bos van Salmaarden.

Toen die zaken zo geregeld waren, riep hij de groten van Vlaanderen, Henegouwen en Brabant samen aangezien de voornoemde stad gelegen was in het grensgebied van Vlaanderen, Henegouwen en Brabant en de vestiging weinig volk zou trekken als die niet door de grootste veiligheid gedragen werd. Hier hun toezegging en raad heeft graaf Boudewijn alles geregeld en aan de inwoners van Geraardsbergen die vrijheden verleend die de voornoemde groten met hem gezworen hebben te onderhouden.

Wie in de stad Geraardsbergen een erfbaar goed verwerft en zich volgens het oordeel van de schepenen aan de realiteiten van de stad houdt, zal vrij zijn.
Wie de stad wil verlaten heeft daartoe de vrijheid als hij daar aan sijnne plichten en overerfkomst heeft voldaan.
Niemand zal tegen vrijwillig een huwagecht aangegaan of de wuif of waterproef ondergaan.

Opdat al die artikelen eeuwig onvergankelijk zouden blijven heb ik, **Floris graaf van Vlaanderen en Henegouws** voor de inwoners van Geraardsbergen deze brief met het zegel van mijn zegel en bij kennis van gemengen bevoegdheid Waren gemengen Gerard prior van Sint-Jacobi, Fernand abt van Clairmaris, Gerard abt van Geraardsbergen, N. van Arden, X. van Bissebroeck, Raucher de Wolf, X. clericus in officiaal.

Edictum in het jaer van de geboorte van onzen heer 1197.

Floris van de Elzen, graaf van Vlaanderen, bevestigde de keure die graaf Boudewijn III in 1197 gaf.

Naam Geraardsbergen had geschiedkundig en etymologisch op basis van de middeleeuwse Vlaamse verhoudingen in de

12e eeuw ontstaan. Bronnen: Leen en Vlaanderen (1097-1192) van de Universiteit van Leuven; De Vlaamse Leen en Vlaanderen (1097-1192) van de Universiteit van Leuven; De Vlaamse Leen en Vlaanderen (1097-1192) van de Universiteit van Leuven.

GERAARDSBERGEN DOOR JOHNS VAN DEN BRANCKE VOOR HET VERVOLGENDE RECHT VAN 21 FEBRUARI 1408 IN OPDRACHT VAN DE HEEREN G. DE WOLFF, SCHREIFER.

De hertaalde en gekalligrafeerde vrijheidskeure van 1068.

Keure

Helemaal in dezelfde lijn moeten we ook het initiatief van Geert situeren om de vrijheidskeure uit 1068 te laten hertalen en kalligraferen en zo dit uniek historisch document voor een breed publiek toegankelijk te maken. Het hangt te pronken in de inkomhal van het stadhuis.

Intussen ontsnapte ook de abdij van Beaupré niet aan Geerts aandacht en kreeg de site een mooie plaats in de prachtige werken *De glans van Cîteaux* en *Van Beaupré tot Zwijveke*.

De interesse van Geert voor sociale geschiedenis blijkt uit publicaties over o.a. dokter Arthur Vander Schueren of over de tewerkstelling van werklozen in Viane op het einde van de 19e eeuw.

Kunstgeschiedenis kwam dan weer aan bod in bijdragen over de neogotiek en Louis Bert de l'Arbre in de woning van deze laatste, nu hotel Geraard, of over architect Jan-Baptist Simoens die plannen tekende voor de abdijen van Sint-Adriaan en van Beaupré, of nog: over de bas-reliëfs in deze hospitaalkerk ...

De jongste maanden worden in Vlaanderen plannen voor fusies van gemeenten gesmeed ... en soms ook weer afgevoerd. Daarom veroorloven wij ons hier een uitstapje naar het naburige Hemelveerdegem, waar Geert zo gefascineerd geraakte door het retabel van Sint-Jan dat hij ook daar een boek aan wijdde en er vaak rondleidingen gaf.

De allereerste publicatie van Geert in boekvorm dateert echter al van 1978. Hij spitte toen de historiek uit van het dominicanervicariaat en de kapel aan het Raspaillebos in Moerbeke.

Uit Hotel Geraard, de voormalige woning van Louis Bert-de l'Arbre.

De kapel van Onze-Lieve-Vrouw aan de voet van de Bosberg te Atembeke (Moerbeke).

Archief

Moerbeke, het dorp waar Geert opgroeide als derde kind van de stationschef. Het dorp ook waar hij het parochiearchief inventariseerde: het eerste van een fenomenale reeks waarvoor hij later ook zijn broers Julien en Marc inschakelde.

Wie de geschiedenis van Geraardsbergen wil bestuderen, kan niet om de publicaties van Geert heen en moet een stevige boekenkast voorzien.

De werken die Geert alleen of als co-auteur over Geraardsbergen schreef, hebben we eens – letterlijk – op de weegschaal gelegd. Meer dan 10 kg! Alleen over Geraardsbergen!

Meer dan 10 kg aan publicaties over Geraardsbergen.

Enkele decennia geleden lanceerde Albert Schrever het idee om bij de keuze voor nieuwe plaatsnamen ook eens aan verdienstelijke historici te denken. Een Jan Van Waesberghestraat of een Auguste De Portemontplein is er nog niet gekomen ... Een Victor Frisstraat wel. Zouden we dan ook voor een Geert Van Bockstaelestraat pleiten? Neen, dat zouden we niet doen ... want we zouden met een dergelijk voorstel eeuwen te laat komen. In 1452 wisten ze het al ... en Joannes Blaeu noteerde het een eeuw later zorgvuldig op zijn beroemd stadsgezicht. Kijk maar bovenaan in het midden: *Gheertsberghe!*

Detail uit de kaart van Geraardsbergen door Johannes Blaeu (1649).

Er is al een berg, wat zeg ik, een hele stad - deze stad - naar Geert genoemd!

Met deze zijstap naar de toponymie belanden we bij ons vakgebied, de filologie. Neen, wat sommigen ook mogen beweren, we zijn geen historici. We hebben wel aan dezelfde Leuvense universiteit, in dezelfde faculteit Letteren en Wijsbegeerte gestudeerd, weliswaar een generatie later dan Geert. Onze eerste gezamenlijke publicatie, 40 jaar geleden, het fotoboek over Moerbeke, was het begin van een jarenlange multidisciplinaire, intergenerationele samenwerking van 3 vrijwilligers... maar ook van: lekkere etentjes, menig glas wijn, veel humor en diepgaande gesprekken.

We kijken allebei met een warm gevoel en veel dankbaarheid op deze fantastische 40 jaar terug!

Bijlage

Publicaties van Geert Van Bockstaele over Geraardsbergen en omgeving

Louis De Cock & Anne-Marie Vanden Herrewegen

- *De Sint-Adriaansabdij te Geraardsbergen 1081-1302*. In: *Het Land van Aalst* jg. 18 (1966), 41-47, 121-133, 201-212; jg. 19 (1967), 41-60.
- *Abbaye de Saint-Adrien*. In: *Monasticon Belge. Tome VII. Province de Flandre Orientale. Deuxième Volume* (1977), 53-128.
- *Prieuré des Bénédictines de Grammont, dit Hunnegem*. Ibid., 157-178.
- *Het Dominikanervicariaat "Raspaillebos" en de Kapel van O.L. Vrouw van Vreugde te Atembeke-Moerbeke (Geraardsbergen). 1653-1796-1978*. In: *Het Land van Aalst* jg. 30 (1978), 192-362.
- (met Freddy De Chou, Michel Muylaert, Robert Muylaert, Martine Pieteraerens en Albert Schrever) *De Sint-Adriaansabdij. 900 jaar te Geraardsbergen, 1250 jaar in het Land van Aalst. Bijdrage tot de geschiedenis van het benedictijns monachisme in Vlaanderen*. Geraardsbergen 1981.
- (met Louis De Cock en Anne-Marie Vanden Herrewegen) *Moerbeke-Atembeke. Dit dorp, ik weet nog hoe het was*. Nukerke 1983.
- (met Louis De Cock en Anne-Marie Vanden Herrewegen) *Viane. Tussen kerken, kloosters en kastelen*. Nukerke 1985.
- *Milieuverontreiniging en werkverschaffing te Viane (1855)*. In: *Het Land van Aalst* jg. 37 (1985), 198-199.
- *Pastoor Galmaert en het morele verval te Viane (1789)*. In: *Het Land van Aalst* jg. 37 (1985), 199-200.
- *Grammont*. In: *Dictionnaire d'histoire et de géographie ecclésiastique*, 1986, 21, 1057-1062.
- *De preekstoel in de O.-L.-Vrouwekerk van Moerbeke (Geraardsbergen)*. In: *Het Land van Aalst* jg. 38 (1986), 47-56.
- *Het Lovaertorgel te Moerbeke (Geraardsbergen)*. In: *Het Land van Aalst* jg. 38 (1986), 278-285.
- *De Hunnegemkerk te Geraardsbergen in kaarten en plannen*. In: *Het Land van Aalst* jg. 40 (1988), 221- 232.
- *De Geraardsbergse St.-Adriaansabdij stuurt zijn novicen wel naar het Seminarie Generaal (1787)*. In: *Het Land van Aalst* jg. 41 (1989), 195-197.
- *De aanhouding van de familie Blondel in het woelige Geraardsbergen (1789-1790)*. In: *Het Land van Aalst* jg.41 (1989), 251-256; jg. 42 (1990), 144.
- (met Louis De Cock en Anne-Marie Vanden Herrewegen) *Van scholaster tot principaal. Het Sint-Catharinacollege van Geraardsbergen en zijn voorgeschiedenis (1437-1989)*. Geraardsbergen 1990.
- *De mislukte restauratie van abt Ghislenus Van Havermaet in de Sint-Adriaansabdij te Geraardsbergen (1791-1792)*. In: *Het Land van Aalst* jg. 42 (1990), 133-138.
- *Priester Daens in Moerbeke (1896)*. In: *Het Land van Aalst* jg. 42 (1990), 275-276.
- *Geraardsbergen verdrijft vreemdelingen (1616)*. In: *Het Land van Aalst* jg.43 (1991), 177-180.
- (met Gaetan Imbo) *Dokter Emiel Van Bockstaele (1870-1954): een biografische schets*. In: *Het Land van Aalst* jg. 45 (1993), 9-32.
- *De hulporganisaties in Geraardsbergen tijdens de 1ste W.O.* In: *Het Land van Aalst* jg. 45 (1993), 47-56.
- *Geraardsbergse en Lierdse handschriften in de actualiteit*. In: *Het Land van Aalst* jg. 45 (1993), 57-61.
- (met Louis De Cock en Anne-Marie Vanden Herrewegen) *Krakelingen en Tonnekensbrand in Geraardsbergen. Een eeuwenoud verhaal*. Geraardsbergen 1994.
- *De keure van Geraardsbergen (1067-1070)*. In: *Het Land van Aalst* jg. 46 (1994), 3-26.
- *Inventaris van het kerkarchief te Moerbeke (Geraardsbergen)*. In: *Het Land van Aalst* jg. 46 (1994), 279-299.
- *Het Geraardsbergse 15de-eeuwse verzamelhandschrift uitgegeven*. In: *Het Land van Aalst* jg. 46 (1994), 300-301.
- *Het politiek en sociaal engagement van de Geraardsbergse Dr. Arthur Vander Schueren en het Sint-Vincentiusgenootschap (1913-1934)*. In: *Het Land van Aalst* jg.47 (1995), 81-110.
- *De Sint-Adriaansabdij te Geraardsbergen. Stichtingsproblematiek (11^e eeuw) – Abt Ruffault en zijn statuten (16^e eeuw) – De pelgrimstekens*. Geraardsbergen 1996.
- *De stichtingsoorkonde van de Sint-Adriaansabdij te Geraardsbergen (1096)*. In: *Het Land van Aalst* jg. 48 (1996), 282-289.
- *Sint-Adriaansabdij te Geraardsbergen. Een korte historiek*. In: *Toerisme Oost-Vlaanderen* jg. 45/2 (1996), 4-6.

- *Een historisch menu uit de 16de eeuw in het Geraardsbergse Abtenhuis*. In: *Toerisme Oost-Vlaanderen* jg. 45/2 (1996), 38-40.
- (met Lieve De Leye) *Arthur Vander Schueren: geneesheer, wetenschapper en mensenvriend 1884-1934*. Geraardsbergen 1996.
- *Biografische schets van Jérôme (Hiëronymus) Ruffault (Ruffaldus), abt van St.-Adriaan te Geraardsbergen en St.-Vaast te Atrecht (1500-1562)*. In: *Het Land van Aalst* jg. 48 (1996), 3-28.
- *De stichtingsoorkonde van de Sint-Adriaansabdij te Geraardsbergen (1096)*. In: *Het Land van Aalst* jg. 48 (1996), 282-289.
- *De pelgrimstekens van de H. Adriaan te Geraardsbergen (15de-16de eeuw)*. In: *Het Land van Aalst* jg. 49 (1997), 278-287.
- *Inkleding van kinderen in de St.-Adriaansabdij te Geraardsbergen (1460)*. In: *Het Land van Aalst* jg. 49 (1997), 288-292.
- *Hemelveerdegem, de kerk en het Sint-Jansretabel, ca 1015 tot heden*. Lierde 1998.
- (met Anselm Hoste en Michel Nuyttens) *De glans van Cîteaux in de Nederlanden: 900 jaar cisterciënzerabdijen 1098-1998*. Brugge 1998.
- *900 jaar cisterciënzerabdijen in Oost-Vlaanderen*. In: *Het Land van Aalst* jg. 50 (1998), 32-37.
- *Het Miniemenklooster te Geraardsbergen*. In: *Het Land van Aalst* jg. 50 (1998), 133-140.
- *De verering van Sint-Adriaan te Geraardsbergen*. In: *Oost-Vlaamse Zanten* jg. 73 (1998), 254-263.
- (met Martine Pieteraerens en Luc Robijns) *Van Beaupré tot Zwijveke: cisterciënzers in Oost-Vlaanderen (1200-1999)*. Gent 1999.
- *Ruffault Jérôme, prévôt d'Haspres, abbé de Grammont et d'Arras*. In: *Nouvelle Biographie Nationale* 1999, 5, 301-303.
- *De humanistenvriend Omaar Van Edingen en Geraardsbergen (begin 16e eeuw)*. In: *Het Land van Aalst* jg. 52 (2000), 253-261.
- (met Marcel Cock) *Een adempauze in de zesjarige oorlog: de Geraardsbergse burgers doen een knieval voor Lodewijk van Male (25 februari 1381)*. In: *Het Land van Aalst* jg. 54 (2002), 6-21.
- (met Marcel Cock) *De Geraardsbergse oorkonders van 25 februari 1381*. In: *Het Land van Aalst* jg. 54 (2002), 153-167, 263-276; jg. 55 (2003), 51-69, 132-152; jg. 56 (2004), 268-290; jg. 57 (2005), 123-148; jg. 58 (2006), 245-267.
- *Het cultureel erfgoed van de Sint-Adriaansabdij van Geraardsbergen in woord en beeld, 1096-2002*. Geraardsbergen 2002.
- *Geraardsbergen, Onze-Lieve-Vrouwhospitaal*. In: *Architectuur van Belgische hospitalen*. Brussel 2005, 18, 44 & 162-163.
- *Gerestaureerde gevel van de Sint-Adriaansabdij te Geraardsbergen*. In: *Het Land van Aalst* jg. 58 (2006), 147-151.
- *De kerk van Moerbeke (Geraardsbergen)*. Zottegem 2006.
- *De Arme Klaren, de vierde groep van de franciscaanse familie in Geraardsbergen, 1841-2002*. S.l. 2007.
- (met Marcel Cock) *Geraardsbergen (Geersberge, Geersberg, Grant mont)*. In: G. VANDE WINKEL, *Gezicht op de steden Aalst, Ninove en Geraardsbergen. Verklarende teksten bij de uitgave van de originele stadsplattegronden van Jacob van Deventer (circa 1565) (Brussel KB; Madrid BN)*. In: *Het Land van Aalst* jg. 60 (2008), 287-315.
- *Begrafnisrecht en grafstenen in de Benedictinessenpriorij Hunnegem te Geraardsbergen*. In: *Het Land van Aalst* jg. 61 (2009), 130-139.
- *Een gotisch koorvenster in de kapel van de zusters Benedictinessen te Hunnegem*. In: *Het Land van Aalst* jg. 61 (2009), 239-240.
- (met Dirk Van de Perre e.a.) *Architectuur van de verlichting: Jan Baptist Simoens en het Land van Aalst (tweede helft achttiende eeuw)*. Gent 2011.
- *De ontwerp- en bouwactiviteiten van Jan Baptist Simoens voor de Sint-Adriaansabdij te Geraardsbergen en de abdij van Beaupré te Grimminge*. In: *Het Land van Aalst* jg. 63 (2011), 233-256.
- (met Louis De Cock en Anne-Marie Vanden Herrewegen) *Krakelingen en Tonnekensbrand: erfgoed van de mensheid in Geraardsbergen*. Geraardsbergen 2012.
- *Louis Bert-De l'Arbre (1835-1903), architect en schilder in Geraardsbergen, archivalisch doorgelicht*. In: *Het Land van Aalst* jg. 64 (2012), 113-150.
- *Wat stellen de 18de-eeuwse bas-reliëfs in de hospitaalkerk van Geraardsbergen voor?* In: *Het Land van Aalst* jg. 65 (2013), 19-28.
- *De kruisweg van de Sint-Christoffelkerk van Evergem door Alphonse Van Den Eycken uit Geraardsbergen (1863-1864)*. In: *Het Land van Aalst* jg. 66 (2014), 331-332.
- *De schilderijen en andere decoraties in de vroegere woning van Louis Bert-de L'Arbre te Geraardsbergen*. In: *Het Land van Aalst* jg. 67 (2015), 33-48.
- (met Marcel Cock) *Gheeraertsberghe 1626. Cartograaf Philips De Dijn en Geraardsbergen*. In: *Het Land van Aalst* jg. 70 (2019).

De roeping van een historicus, een leraar en een archivaris

Marcel Cock

“Geschiedenis is steeds verder op zoek gaan naar de waarheid en die waarheid aan anderen doorgeven.”

Geert Van Bockstaele, 1981

De historicus

Wij zijn allen in zekere mate gefascineerd door het verleden: door het verleden van familie, van dorp, van stad, van land, kortom van alles wat wij ontdekken en waarnemen. Die historische interesse vertaalt zich wel eens in verhalen en romans en in onze dagen in films, tv-series, games. Vaak is dat het werk van niet als historici opgeleide makers, die misschien vermaak of bijval zoeken.

Daartegenover staat het bedrijf van academisch gevormde historici, historici tegelijk echte wetenschappers. In hun wetenschappelijke tocht zoeken ze materiaal over een onderwerp samen; ze analyseren en stellen de synthese van hun onderzoek voor in monografieën of artikels.

Bij dit alles wordt wel eens de vraag gesteld: heeft die historische wetenschap wel nut, is er enige waarde voor de maatschappij mee gemeoid? Natuurlijk vinden historici zoals alle wetenschappers de resultaten van hun onderzoek belangrijk. Hun studie vinden ze relativerend en lessen uit verleden moeten kunnen helpen om het heden te begrijpen en ons in de maatschappij niet overmoedig op te stellen.

Onze interesses worden gevoed door eigen aanleg. Die interesses kennen al in het onderwijscurriculum van leerlingen momenten van roeping, die hun leven richting geven. Geert Van Bockstaele getuigt zelf van zo'n moment in zijn humaniorajaren hier in het Sint-Catharinacollege. Voor hem is dat onder meer het moment geweest, waarop de leraar wiskunde vraagt 'ha, Bockstaelke, je woont in Moerbeke, hé; weet je wie Willem van Moerbeke was?¹ Natuurlijk wist Geert het (toen nog) niet. Hij zag bv. wel elke dag, wanneer hij vanuit Moerbeke over de Oudenberg naar het college in Geraardsbergen kwam, resten van de Sint-Adriaansabdij in de Abdijstraat. Het was toen nog een mysterieuze site voor hem, zo verklaart hij zelf.

Het werd een moment van roeping. Een en ander had tot gevolg dat Geert Van Bockstaele in de retoricaklas primus in het vak geschiedenis werd en dat hij in 1959 aan de *Faculteit van de wijsbegeerte en de letteren* in Leuven geschiedenis zou

¹. Over de geboorteplaats van Willem van Moerbeke schreef recent Pieter BUELENS, *Willem van Moerbeke. Middeleeuwse kenner van Antieke Wijsheid*, in: *Het Land van Aalst*, 74, 2022, p. 38-43. Volgens de auteur zou het om Moerbeke in Frans-Vlaanderen kunnen gaan en niet om Moerbeke bij Geraardsbergen.

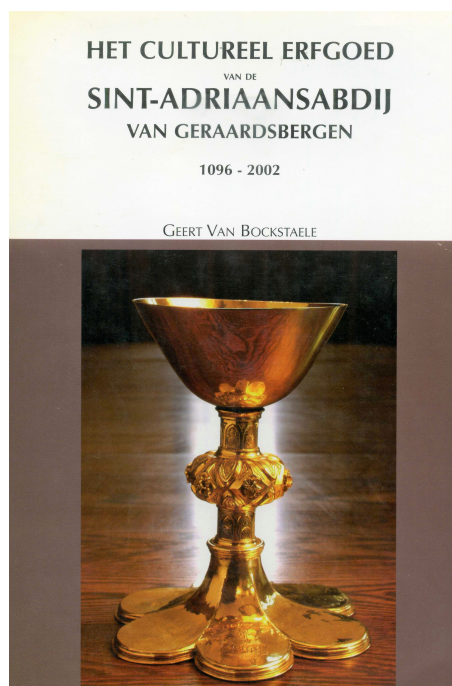
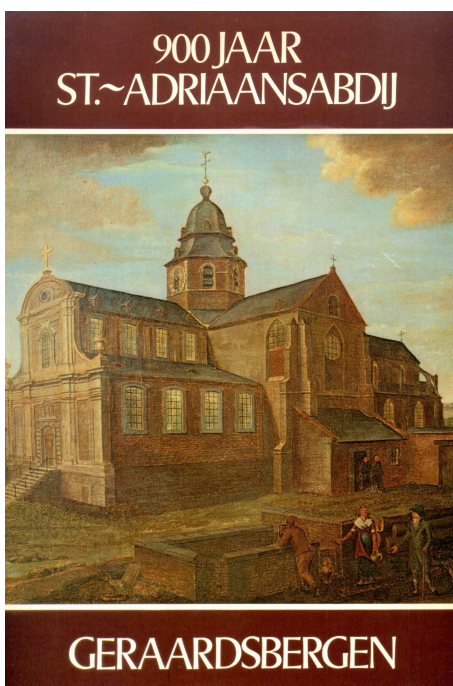
studeren. Filosofen, historici, classici, romanisten, germanisten: ze kregen er toen allen een vierjarige opleiding in algemene en specifieke cursussen (voor zover aldaar niet onderbroken door onze jaarlijks weerkerende studentenstakingen).

2. Zie voor de Geraardsbergse publicaties de vorige lezing van Louis De Cock en Anne-Marie Vanden Herrewegen en de daar toegevoegde bibliografie.

Hoofdbrok in dit onderricht was natuurlijk de historische feitenstudie vanaf Griekenland tot heden. Maar in de vorming van de academische historicus gaf kanunnik Joseph De Smet een kleine niet te verwaarlozen cursus *Inleiding tot de historische methode*, kortweg ook bekend als *Historische kritiek*. Uit die cursus moesten de studenten twee vaardigheden overhouden: de historicus moet bevoegd zijn en de historicus moet waarheidslievend zijn om te schrijven/spreken. Het zijn inderdaad twee grote verworvenheden om op een degelijke manier het historische metier te bedrijven.

Na vier jaar studie in Leuven werd er toentertijd van de student een originele licentiaatsverhandeling, een thesis verwacht, waarin hij/zij die verworvenheden van de opleiding etaleerde. De geheimzinnige resten van de Sint-Adriaansabdij in Geraardsbergen, waar Geert zo vaak was gepasseerd, lieten hem ook nu voor zijn verhandeling niet los. Intussen was er trouwens nog een voorval geweest. Advocaat Paul Guillemin, eigenaar van de abdijgebouwen en dito park, had in 1944/1945 zijn eigendom aan de stad Geraardsbergen geschonken. Bij de schenking ook 42 archiefstukken van abdijs en stad. Ze waren in het *Tabularium*-archief van de KU Leuven terecht gekomen en lagen er rustig op ontsluiting te wachten. Professor De Smet (ook titularis van *Verklaring van Latijnse teksten uit de middeleeuwen*) porde Geert aan om zijn licentiaatsverhandeling (1963) aan Sint-Adriaan te wijden. Zogezegd, zo gedaan: de verhandeling werd de start van een reeks publicaties over de abdijs in de vorm van meerdere monografieën en artikels.²

Universiteiten, o.a. van Gent en Leuven, geven voor hun eerstejaarsstudenten de cursus *Inleiding tot het Historisch Onderzoek* uit. Daarin o.m. voorschriften voor publicatie van academisch werk op niveau: er moet een kritisch apparaat met heuristiek van bronnen en een doordachte analyse/synthese zijn.

Kaft boek.

Links: Geraardsbergen, 1981.

Rechts: Geraardsbergen, 2002.

Voldoen publicaties van Geert Van Bockstaele aan deze voorschriften? Een overbodige vraag, zeker met een luid 'ja' als antwoord? Enige toetsing. Hoe komt het anders, denken wij, dat het prestigieuze *Monasticon belge* in *Deel VII* in 1977 Geert heeft aangezocht om afleveringen te voorzien over de *Abbaye de Saint-Adrien à Grammont*. Terloops kwam daar ook het overzicht van de *Prieuré des bénédictines de Grammont, dit Hunnegem* bij. Hij verzorgde tevens het item *Grammont* in de te Parijs uitgegeven *Dictionnaire d'histoire et de géographie ecclésiastique*³ en de biografie van abt *Jérôme Ruffault* in *Nouvelle Biographie Nationale*.⁴ Zo misstaat de naam van de auteur in die publicaties niet tussen namen van professoren en andere academici, die meeschreven aan zo'n volume.

Nog. In 1981 overwoog de V.Z.W. "De Vrienden van het Toeristisch Centrum - De Abdij" een herdenking om het 900-jarig bestaan van de abdij in de stad te vieren. Een werkgroep onder leiding van Geert liet *De St.-Adriaansabdij. 900jaarte Geraardsbergen* verschijnen. Een recensie van de Leuvense professor Michiel Cloet had het over 'een zeer verdienstelijke publicatie'. In die monografie een zeer gegronde twijfel over het stichtingsjaar 1081. Achteraf bleek de stichtingsdatum niet 1081 maar 1096 te zijn. Erik Van Mingroot, nog een Leuvense professor, wijdde in 1986 in de *Handelingen van de Koninklijke Commissie voor Geschiedenis* van de Koninklijke Academie van België een kritische studie over de stichting.⁵ Geert Van Bockstaele wordt er maar liefst acht keer geciteerd. Geert wijdde aan deze nieuwe stichtingsdatum in zijn publicatie over de Sint-Adriaansabdij uit 1996 een uitgebreid commentaar.⁶ De prachtpublicatie over *Het cultureel erfgoed van de Sint-Adriaansabdij van Geraardsbergen*, in een uitgave van 2002 door het stadsbestuur, heeft de studiereeks over het benedictijns monachisme in Geraardsbergen (voorlopig?) afgesloten.

3. Deel 21, Parijs, 1986, kol. 1057-1062.

4. Deel 5, Brussel, 1999, p. 301-303.

5. E. VAN MINGROOT, *Het stichtingsdossier van de Sint-Adriaansabdij te Geraardsbergen (1081-1096)*, in: *Handelingen van de Koninklijke Commissie voor Geschiedenis*, 153, 1987, p. 1-64.

6. G. VAN BOCKSTAELE, *De Sint-Adriaansabdij te Geraardsbergen*, Geraardsbergen, 1996, p. 12-20; IDEM, *De stichtingsoorkonde van de Sint-Adriaansabdij (1096)*, in: *Het Land van Aalst*, 48, 1996, p. 282-289.

7. G. VAN BOCKSTAELE, *Het Sint-Maartensinstituut. 1881-1980. Bijdrage tot de geschiedenis van het onderwijs in het Aalsterse*, Aalst, 1980, 319 p.

8. Geert publiceerde niet minder dan zeven artikelen over het Daensisme, waaronder de voornaamste *Briefwisseling van Priester Daens, 1892-1933*, in: *Het Land van Aalst*, 36, 1984, p. 1-192 en A. Daens en de pers. *Gecommentarieerde uitgave van 10 brieven (1895-1898)*, in: *Het Land van Aalst*, 43, 1991, p. 3-50.

9. G. VAN BOCKSTAELE, *Hemelveerdegem. De kerk en het Sint-Jansretabel, ca. 1015 tot heden*, Lierde, 1999; IDEM, *Grotenberge, kerk en parochie: 1232-2005*, Grotenberge, 2005.

1

BRIEFWISSELING VAN PRIESTER DAENS

1892 - 1933

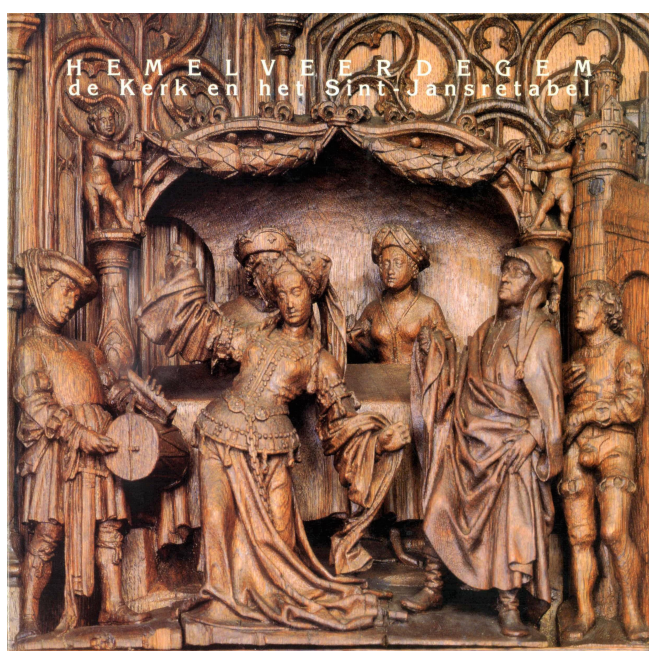
Bronnenuitgave van het verloren gewaand archief,
gevonden in de dekenij van Aalst.

door

Geert Van Bockstaele

Zottegem, 1984

Titelblad artikel in Het Land van Aalst.
1984

Kaft boek.
Lierde 1999

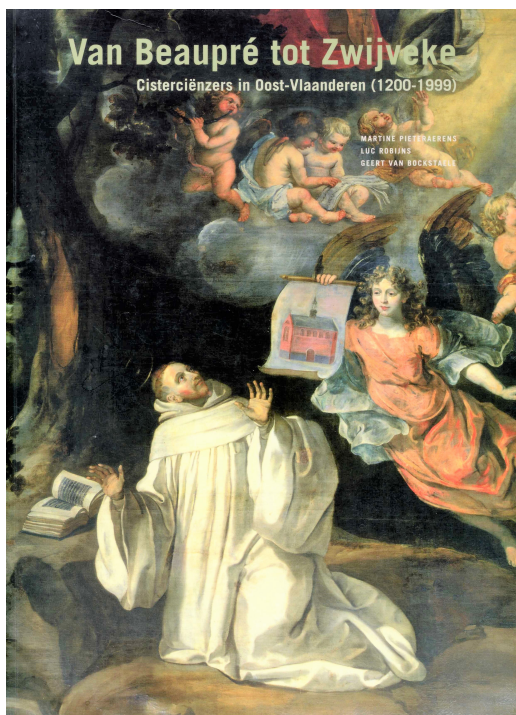

Wat ik hier aanhaal voor de abdijschiedenis geldt vanzelfsprekend ook voor alle andere onderwerpen die Geert uit zijn pen haalde: zijn werken over de bisschoppelijke colleges van Aalst⁷ en Geraardsbergen, zijn talrijke artikelen in ons tijdschrift over priester Daens,⁸ zijn boeken over de kerk en het retabel van Hemelveerdegem en over de kerk van Grotenberge,⁹ naast artikelen over kerkarchitectuur en kerkmeubilair in *Het Land van Aalst*.¹⁰

Een nationaal publiek bereikten zijn bijdragen over de Orde van Cîteaux in *De Glans van Cîteaux in de Nederlanden. 900 jaar cisterciënzerabdijen 1098-1998* en *Van Beaupré tot Zwijveke. Cisterciënzers in Oost-Vlaanderen (1200-1999)*.¹¹

10. We vermelden zijn artikel over de kerk van Strijpen, over het aandeel van architect Simoens bij de bouw van abdijen van Geraardsbergen en Grimminge, de kerken van Sint-Maria-Oudenhove, Sint-Kornelis-Horebeke en Lede en zijn bijdrage over het oeuvre van de schrijnwerkersfamilie De Staercke (Nederbrakel en Michelbeke) respectievelijk in: *Het Land van Aalst*, 57, 2005, p. 38-48; 63, 2011, p. 234-256 en 308-312; 68, 2016, p. 3-42.

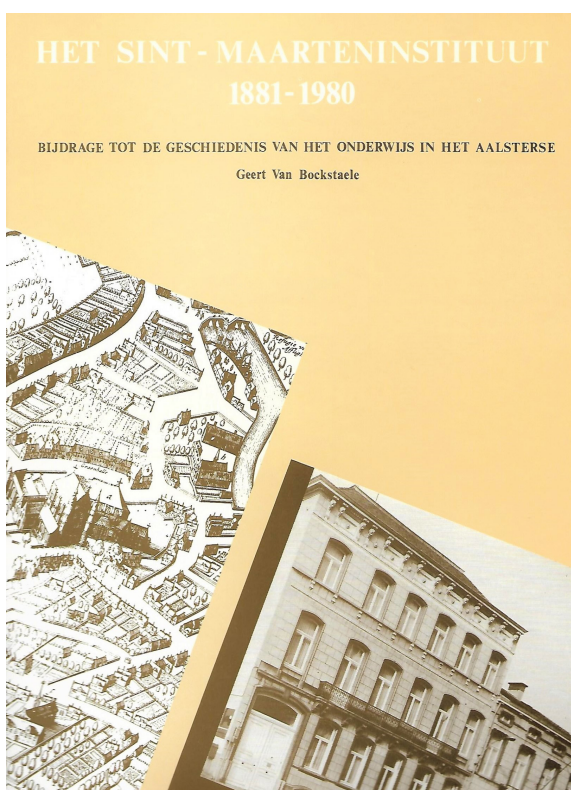
11. Anselm HOSTE, Michel NUYTENS, Geert VAN BOCKSTAELE, *De Glans van Cîteaux in de Nederlanden. 900 jaar cisterciënzerabdijen 1098-1998*, Brugge, 1997, waarin hij het merendeel van de stichtingen in Oost-Vlaanderen voor zijn rekening nam. Martine PIETERAERENS, Luc ROBIJNS, Geert VAN BOCKSTAELE, *Van Beaupré tot Zwijveke. Cisterciënzers in Oost-Vlaanderen (1200-1999)*, Gent, 1999, waarin deel 1 *De monastieke leefwereld van de Cisterciënzers* van zijn hand is.

Kaft boek.
Gent 1999

Kaft boek.
Brugge 1997

Kaft boek.
Aalst 1980

Zijn liefde voor het Geraardsbergse Krakelingen is al in de vorige bijdrage aan bod gekomen.

Nog even iets terzijde en hopelijk geen inbreuk op de privacy van echtgenote Lieve en van Geert. Mijn bloedeigen nicht is sinds mensenheugenis buurvrouw van Geert en Lieve in de Bevegemstraat in Zottegem. Ze heeft mij ooit toevertrouwd dat het licht in het bureau van Geert 's avonds soms lang aanbleef. Hoezo? Als je alleen al over de Sint-Adriaansabdij meer dan 1050 bladzijden hebt geschreven, moet dat een verantwoord elektriciteitsverbruik genoemd worden.

De leraar

Ik weet niet of Geert zich bij zijn studie in Leuven een carrière in het onderwijs had voorgesteld. Toen ik in 1968/1969 als classicus en mediëvist afstudeerde, had ik mij dat zelf niet gerealiseerd. Hoe dan ook, Geert werd na Leuven leraar in Stella Matutina in Michelbeke en in het Sint-Maarteninstituut in Aalst en later alleen in Aalst. Een carrière die eerst in 1998 na 35 jaar zou eindigen.

Ervaren leerkrachten maakten mijzelf ooit wegwijs in het lesgeven. Twee vuistregels zijn belangrijk, beaamden ze: leerlingen luisteren best naar wat de leerkracht hun wil zeggen en een leerkracht weet zijn leerstof te beheersen en over te brengen, niet alleen in de les, maar ook in de actualiteit, die dagelijks ons deel is.

Oud-leerlingen verwijzen naar de gedreven manier en naar de kritische geest, die Geert Van Bockstaele als leraar etaleerde.¹² In zijn onderwijsopdracht verbond hij verleden, heden en toekomst met elkaar. Een 'tour de force': er werden bij nationale verkiezingen te lande op school 'legendarische' verkiezingsdebatten ingericht en er volgden simulaties van verkiezingsdagen met oproepingsbrieven, stembiljetten, stembureaus met voorzitters en bijzitters, kieshokjes, stembussen, alles zoals in het echt.

Lesgeven beperkte zich ook niet alleen tot aanwezigheid op school. Er was vakoverschrijdend denken. Tot 1989 bleven de reizen naar Oost-Europa, naar de Berlijnse muur 15 jaar lang een nare ervaring voor de leerlingen uit het Westen, die ze met hun leraar geschiedenis deelden. De moord op John F. Kennedy, de Golfoorlog, Saddam Hoessein zijn allen de historische revue in de klas voorbijgegaan. Alles om de leerling te bewijzen dat de lijn van de geschiedenis een gebroken rechte lijn is, die door onze voorgangers en door ons bewust in een andere richting is gestuurd. De mens is zijn verleden.

De archivaris

Geen geschiedenis zonder bronnen. Een historicus zonder bronnenmateriaal? Een onmogelijke affaire. Bronnen: men moet ze vinden, ze vaak eerst nog afstoffen, ze in een beredeneerde inventaris ordenen, ze opbergen en beschikbaar stellen voor vorsers.

Bedreigde bronnen? Elke historische bron is ooit wel bedreigd. Een prangend voorbeeld heden ten dage: nog maar weinig parochies hebben een residerende pastoor; pastorieën zijn al vaak te koop gesteld met alle gevolgen van dien voor het archief van de kerkfabriek, de pastoor, de parochiale instellingen. Voor de redding van parochiearchieven dus alle hens aan dek.

Hier ook speelt een roeping. Nog vóór Geert naar Leuven trok, kon hij het oud kerkarchief van Moerbeke inkijken en bewerken. In 1985 werd hij vanuit het Aalsterse Sint-Maarteninstituut gedurende vijf jaar gedetacheerd naar de educatieve dienst van het Algemeen Rijksarchief in Brussel, waar hij enkele belangrijke tentoonstellingen mee organiseerde.¹³ Archivalisch werk zou hem niet meer loslaten. Het inventariseren van de archieven van 427 parochies in het bisdom Gent werd vanaf 1998 zijn *magnum opus*. Samen met zijn broers Julien en Marc is dat werk nu na 20 jaar tot een goed einde gebracht volgens de regels van de kunst.¹⁴

¹². Met dank voor de informatie van bestuurslid Wouter Van Der Spiegel, oud-leerling van Geert.

¹³. In die vijf jaar realiseerde Geert in coproductie niet minder dan drie catalogi bij tentoonstellingen *De reis van Jozef II door de Oostenrijkse Nederlanden in 1781* (1987), *Lepra in de Nederlanden (12de-18de eeuw)* (1989) en *200ste verjaardag van de Verenigde Nederlandse Staten, 1790* (1990) en twee educatieve dossiers.

¹⁴. Zie ook de volgende lezing van Bart Cherretté.

ALGEMEEN RIJKSARCHIEF
EN
RIJKSARCHIEF IN DE PROVINCIE

DE REIS VAN JOZEF II DOOR DE
OOSTENRIJKSE NEDERLANDEN IN 1781

Catalogo van de tentoonstelling ingericht

door
A. M. REINQUIN
G. VAN BOCKSTAELE
M. WYNANTS

 EUROPALIA 87 ÖSTERREICH

Brussel, Algemeen Rijksarchief,
Ruisbroekstraat 8
24 september - 12 december 1987

ALGEMEEN RIJKSARCHIEF
EN
RIJKSARCHIEF IN DE PROVINCIE
CATALOGUSSEN
89

200ste VERJAARDAG
VAN DE
VERENIGDE NEDERLANDSE STATEN
1790

Tentoonstelling in het Algemeen Rijksarchief
van 12 januari tot 31 maart 1990

Algemeen Rijksarchief
Ruisbroekstraat 2-10
1000 Brussel
1990

Titelpagina catalogi tentoonstellingen Rijksarchief.

Links: Brussel 1987
Rechts: Brussel 1990

Besluit

Het verleden van de stad Geraardsbergen en de deelgemeenten ervan is/kan boeiend zijn. Drie Geraardsbergse historici hebben sinds de 17de eeuw die stadsgeschiedenis verduidelijkt. Rechtsgeleerde, kanunnik en leermeester Joannes van Waesberghe werd vanuit Saint-Omer in 1627 de eerste historicus van de stad. Advocaat Auguste De Portemont schreef in 1870 zijn tweedelige *Recherches historiques sur la ville de Grammont*. Victor Fris, professor-archivaris in Gent, publiceerde in 1911 zijn *Geschiedenis van Geeraardsbergen*.

In hun spoor is Geert Van Bockstaele hen sinds 1963, dus al bijna zestig jaar gevolgd.

De rol van Geert in het bestuur van Het Land van Aalst en het Oost-Vlaamse Verbond van de Kringen voor Geschiedenis

Bart Cherretté

Beste Geert, beste Lieve,

Geachte leden van het College, familie en vrienden van Geert, beste genodigden,

Ik heb de eer om u namens het bestuur van de geschiedkundige kring Het Land van Aalst te mogen toespreken. Weliswaar kan ik niet bogen op hetzelfde historisch perspectief als voorgaande sprekers, maar ik zal u een tekst brengen die in de schoot van ons bestuur werd opgesteld, in het bijzonder door Dirk Van de Perre.

De eigenlijke stichter van de Geschiedkundige Vereniging Het Land van Aalst is Albert Van Lil. Afkomstig uit Welle, maar wonend in Brussel, vatte hij het plan op om naar het voorbeeld van het Brabantse tijdschrift *Eigen Schoon & De Brabander*, iets dergelijks in de Denderstreek te beginnen.¹

We schrijven 1947-1948. Albert Van Lil wist enkele lokale historici bijeen te brengen, zodat in '49 het eerste nummer van *Het Land van Aalst* verscheen. Een nieuw tijdschrift was geboren, dat vandaag aan zijn 74ste jaargang toe is.

Van Lil beoogde een regionaal tijdschrift, en de dimensie van het voormalige Land van Aalst - het Vlaanderen tussen Schelde en Dender - leek hem hiervoor de gepaste schaal. Wij zijn dus géén Aalsters tijdschrift, wat veelal gedacht wordt, maar een tijdschrift van én over het Land van Aalst.

In 1964 kwam de toen pas afgestudeerde historicus Geert op een ietwat 'lullige' wijze in contact met Albert van Lil, die toen immers nog ... Van Lul heette. Deze zocht, met het oog op een naamsverandering, in het parochiearchief van Moerbeke naar bewijsmateriaal dat zijn voorouders niet van Lul, maar wel degelijk Van Lil werden genoemd.²

Geert, die toen te Moerbeke woonde, had op vraag van de pastoor het archief geordend en kwam op die manier in contact met Albert Van Lil, en van het één kwam het ander. Van Lil - die direct door had welk vlees hij met Geert in de kuip had - vroeg hem of hij wou toetreden tot het bestuur van Het Land van Aalst. Geert - toen 24 jaar - stemde toe en zou als bestuurslid actief blijven in onze vereniging tot einde 2020, dus gedurende 57 jaar. Ik herhaal: **zevenenvijftig jaar**.

1. Voor een beknopte geschiedenis van onze vereniging, zie L. ROBIJNS, *Historiek van de Geschiedkundige Vereniging Het Land van Aalst*, in: *Het Land van Aalst*, 50, 1998, p. 8-23.

2. Medegedeeld door Geert Van Bockstaele.

De stichters van Het Land van Aalst.

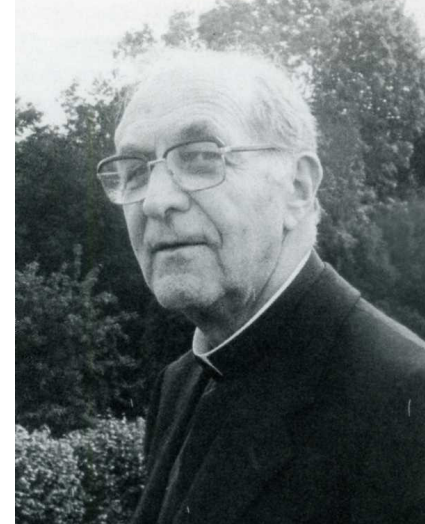
Boven: Basiel Boel (links) en Albert Van Lil (rechts)
Onder: pastoor Jozef De Brouwer, redactiesecretaris tot 1980

Het zal zo dadelijk duidelijk worden dat Geert een voorliefde heeft voor grote getallen...³

Geert vertelt graag over de tijd toen vergaderd werd in Aalst op zondagnamiddag na de vespers en het lof bij een goed glas wijn en een sigaar. Er zaten immers twee pastoors, Jozef De Brouwer en Valère Gaublomme in het bestuur. Twee jaar nadien in '66 werd Geert in opvolging van zijn mentor aangesteld tot beheerder en was hij verantwoordelijk voor het beheer van de financiën en de ledenadministratie, een taak die hij minutieus vervulde gedurende 38 jaar tot 2004, toen eerst Wilfried Vernaeve en nadien Mieke Van Damme de taak van beheerder overnamen.

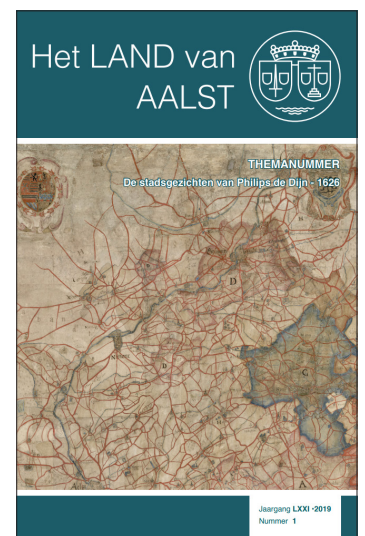
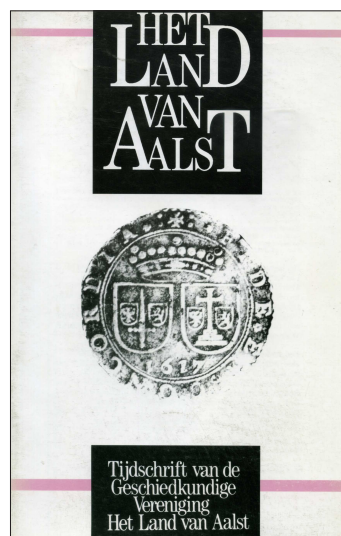
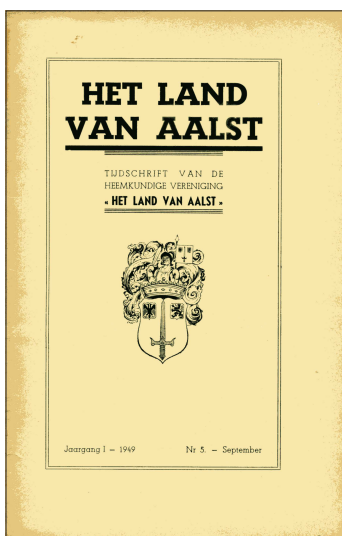
Geert was géén loutere boekhouder in het bestuur, integendeel. Gedurende jaren stroomden een indrukwekkende reeks artikelen uit zijn pen. Georges Vande Winkel deelde me mee dat in de bibliografische databank van *Het Land van Aalst*, Geert maar liefst 65 maal vernoemd wordt als auteur van een artikel in het tijdschrift, waarvan 13 in co-auteurschap en 52 als enige auteur.⁴ Het tijdschrift zonder de bijdragen van Geert zou zonder enige twijfel véél armer aan inhoud zijn geweest. Bovendien heeft Geert altijd veel aandacht gehad voor een aantrekkelijke presentatie van ons tijdschrift en van onze vereniging.

Maar ik wil het hier ook over een ander aspect van Geerts persoonlijkheid hebben: zijn onstuitbare dynamiek. Zo werd in 1981 het embleem van het Land van Aalst, sinds de stichting afgedrukt op de voorzijde van het tijdschrift, gewijzigd. Het historische Land van Aalst kende namelijk **twee** hoofdsteden **Aalst** en **Geraardsbergen**. Op het oude embleem stond alleen het wapenschild van Aalst, op het nieuwe dat van de beide steden. Juist als Geraardsbergenaar heeft Geert altijd gewezen op de belangrijke rol van Geraardsbergen in het bestuur van het historische Land van Aalst. Als Geraardsbergenaar, die door zijn beroepsleven met Aalst verbonden was en wonend in Zottegem, incarneert Geert zowat in zijn persoon de essentiële karakteristieken van het Land van Aalst.

3. Over de betekenis van het ontslag van Geert, D. VAN DE PERRE, *Wissels in het bestuur*, in: *Het Land van Aalst*, 73, 2021, p. 42-44.

4. Voor zijn bibliografie tot 1997, zie Geert Van BOCKSTAELE (red.), *Verslagen van het elfde en het twaalfde colloquium, gehouden te Zottegem (1995) en te Geraardsbergen (1997)* (OVVKG, Voorlichtingsreeks. Nieuwe reeks, nr. 32-33), Aalst, 1997, p. 93-98. Thans zijn alle jaargangen elektronisch doorzoekbaar op de website van onze vereniging.

De evolutie van de kaft van Het Land van Aalst.

Van links naar rechts:

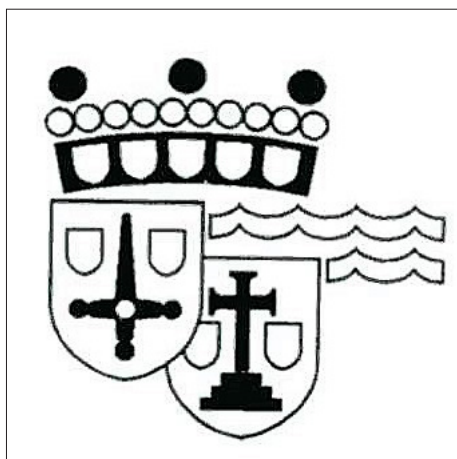
- Kaft 1949, met alleen het wapenschild van Aalst.
- Kaft 1981, met de wapenschilden van Aalst en Geraardsbergen.
- Kaft 1988, met een penning uit 1617 met de twee wapenschilden.
- Kaft 2019, in kleurendruk en A4-formaat, met logo dat beide wapenschilden verenigt.

In 1988 pleitte Geert om de kaft van het tijdschrift een nieuwe moderne vormgeving te geven, met de penning van het Land van Aalst op de voor- en achterzijde van het tijdschrift, een penning waarop duidelijk de wapenschilden van de beide steden en de vijf baronieën (Rode, Gavere, Zottegem, Boelare en Schorisse) te zien zijn.

In 1997 nam hij vervolgens het initiatief om de vereniging een logo te bezorgen, een stilerende van het dubbele wapenschild op de penning, met in de kroon vijf schildjes, die de vijf baronieën voorstellen en het water van de Schelde en de Dender, die plus minus de grenzen van de oude Land van Aalst vormen.⁵ Dit logo kreeg recent in 2019 een kleine aanpassing en prijkt vandaag op onze uitnodiging.⁶

5. *Het Nieuwe logo van 'Het Land van Aalst'*, in: *Het Land van Aalst*, 50, 1998, p. 62.

6. Ontwerp van Bram Overlaet. Dit werd ingevoerd bij de nieuwe vormgeving van ons tijdschrift.

Het embleem van de vereniging.

Links: 1998

Rechts: 2019

In dat jaar werd Dirk Van de Perre als redactiesecretaris opgevolgd door Reinoud Vermoesen, die voor de fundamentele keuze stond: voortdoen met het bestaande *format* of overstappen naar een nieuwe formule. Geert, als oudste bestuurslid, steunde vol overtuiging de nieuwe formule, die Reinoud introduceerde: A4-formaat, kleurendruk en parallel daaraan een gratis toegankelijke digitale uitgave op onze website. Dat Geert overtuigd was dat een vereniging zoals HLVA zich niet mag ingraven, maar met vertrouwen de toekomst dient tegemoet te zien door op de juiste momenten te durven springen, getuigt van intellectuele kracht. We kunnen vandaag al zeggen dat dit de juiste keuze is geweest.

Als volleerd pedagoog vond Geert ook dat de lezers af en toe verwend of verleid moesten worden met iets extra. Zo ontstond de traditie om af en toe gratis een kaart of document aan de leden te bezorgen.

In 1988 werd dit ter gelegenheid van ons veertigjarig bestaan de in Parijs berustende Horenbaultkaart van het Land van Aalst uit 1596,⁷ in 1997 volgde voor ons vijftigjarig bestaan de ingekleurde Sanderuskaart (1644), waarvan Geert een exemplaar in privébezit heeft, in 1998 en 2000 betrof het vijf gekleurde niet gepubliceerde Sanderusprenten uit de Koninklijke Bibliotheek te Brussel, voorbestemd voor het derde deel van de *Flandria illustrata*.

7. Besproken door Marcel Cock in jaargang 1988, nr. 5-6.

Drie van die prenten hebben betrekking op Groot-Geraardsbergen: het miniemenklooster te Geraardsbergen, het kasteel van Zandbergen en het huis van Francis de Grutere te Idegem, de twee andere betreffen het kasteel van Moorsel en de abdij Ten Roosen te Aalst-Mijlbeke.⁸

In 2002 volgde, alweer op aanbeveling van Geert, een indrukwekkende oorkonde uit 1381 bewaard te Rijsel met 69 uithangende zegels, waarin evenveel burgers van Geraardsbergen zich onderwerpen aan graaf Lodewijk van Male.⁹ In 2008 volgde dankzij het speurwerk van Georges Vande Winkel de uitgave van de stadsplannen van Jacob van Deventer (ca. 1565) van Aalst, Ninove en Geraardsbergen.¹⁰ De cartografie van het Land van Aalst werd in 2018-2019 afgerond, nu afgebeeld in het tijdschrift zelf dankzij het grote formaat en de kleurendruk, met de publicatie van een onbekende kaart uit 1626, gemaakt door landmeter Philips de Dijn.¹¹ Telkens werden de documenten deskundig toegelicht in begeleidende artikels in het tijdschrift.

Geert is dus niet alleen als beheerder en auteur belangrijk geweest voor onze vereniging, maar was daarnaast gedurende tientallen jaren een stuwende en inspirerende kracht in het bestuur.

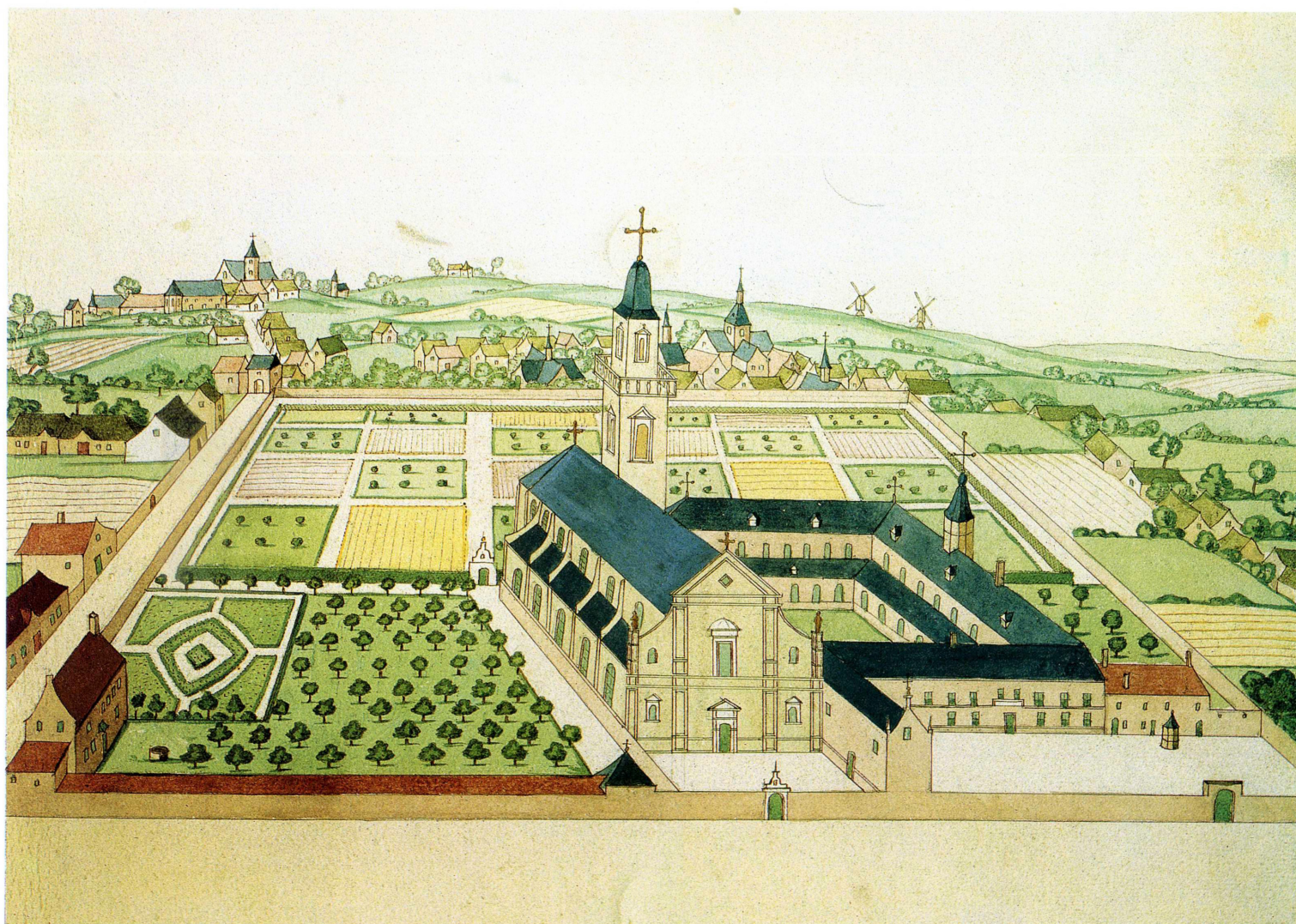
8. Aan elk van de vier nummers van jaargang 1998 werd een losse prent toegevoegd met een korte duiding in elk nummer; het huis van Francis de Grutere werd toegevoegd aan jaargang 2000, nr. 1.

9. Besproken en geanalyseerd door Geert Van Bockstaele en Marcel Cock in de nrs. 1, 2 en 4 van jaargang 2002 en de nrs. 1 en 2 van jaargang 2003.

10. Aan de Van Deventerkaarten werd een themanummer gewijd onder de redactie van Georges Vande Winkel (2008, nr. 4).

11. De kaart werd behandeld door Georges Vande Winkel in het De Dijnnummer (2018, nr. 4) en uitvoerig geanalyseerd, wat de stedenplannen betreft, in het themanummer *De stadsgezichten van Philips de Dijn-1626* (2019, nr. 1).

Bijlage bij het tijdschrift, 1998, nr. 1.
Afbeelding Miniemenklooster.

MINIEMENKLOOSTER TE GERAARDSBERGEN (© Kon.Bibl., Brussel)
Met de steun van het St.-Catharinacollege

Bijlage bij het tijdschrift, 2002, nr. 1.

Oorkonde Geraardsbergen, 1381.

Zo kom ik tot het tweede deel van mijn betoog: de rol van Geert in het 'Oost-Vlaams Verbond van de Kringen voor Geschiedenis'.

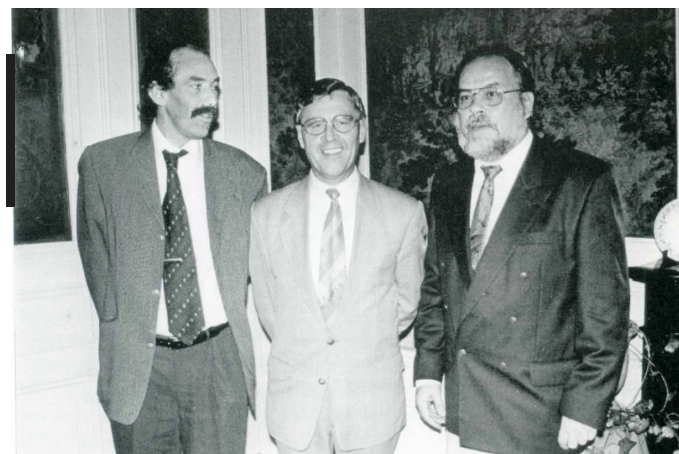
Dit Verbond werd in 1947 opgericht op initiatief van Marcel Gryndonck, toenmalig hoofd van de provinciale cultuurdienst.¹² Het was zijn bedoeling een orgaan te creëren dat als tussenschakel kon dienen tussen het provinciebestuur en de lokale historische kringen. De Provincie wou met een subsidie deze kringen stimuleren en stortte het bedrag aan het Verbond, dat het op zijn beurt in consensus verdeelde onder de toen negen actieve kringen, waaronder Het Land van Aalst.

Vanaf 1973 werd Geert samen met de voorzitter afgevaardigde van Het Land van Aalst in het Verbond. In 1989 werd hij tot ondervoorzitter van het Verbond verkozen en vormde hij met voorzitter Leo Pée uit Dendermonde en secretaris Danny Lamarq uit Zottegem een vast trio dat pas recent, op 2 april van dit jaar, ontslag indiende wegens hun gevorderde leeftijd.

12. Voor de geschiedenis van het Verbond, Leo PÉE, *Historiek van het Oostvlaams Verbond van de Kringen voor Geschiedenis*, in: *Het Land van Aalst*, 50, 1998, p. 25-30. Voor een globaal overzicht van de werking van het Verbond en de aangesloten kringen, zie Danny LAMARQ, *50 jaar Oostvlaams Verbond van de Kringen voor Geschiedenis* (OVVKG, Voorlichtingsreeks. Nieuwe Reeks, nr. 34), Zottegem, 1997.

Het bestuur van het Verbond (1989-2022).

- Van links naar rechts:
 - Danny Lamarq
 - Geert Van Bockstaele
 - Leo Pée

Geert was dus maar liefst gedurende 47 jaar betrokken bij het bestuur van het Verbond, waarvan 33 jaar als ondervoorzitter. In het Verbond voelde Geert zich als een vis in het water en mede onder zijn impuls kreeg het Verbond een nieuwe dynamiek.

Vanaf '75 werd een tweejaarlijks colloquium ingericht telkens door één van de kringen. Die colloquia vormden het geschikte kader voor de stichting en uitreiking van de tweejaarlijkse Frans De Potter & Jan Broeckaertprijs ter aanmoediging of bekroning van een historisch oeuvre. De eerste uitreiking vond plaats in 1983 te Aalst met als laureaat pastoor Jozef De Brouwer, gedurende vele jaren redactiesecretaris van *Het Land van Aalst* en auteur van een omvangrijk oeuvre over de religieuze geschiedenis van het Land van Aalst tijdens de 16de tot de 18de eeuw.¹³

In '97 werd de prijs toegekend aan Geert en hier te Geraardsbergen uitgereikt tijdens een glorieus colloquium in aanwezigheid van de burgemeester, de gouverneur en de bisschop, waarbij tevens het vijftigjarig bestaan van het Verbond én Het Land van Aalst werd gevierd.¹⁴

Twee jaar later werd het laatste colloquium gehouden, omdat de organisatie ervan een te zware last werd, maar de traditie van een jaarlijkse Algemene Vergadering en de uitreiking van de tweejaarlijkse prijs van het Verbond werden behouden tot vandaag.¹⁵

Voor Geert was het Verbond de ideale biotoop om contacten te leggen op provinciaal niveau. Het Verbond bood Geert de mogelijkheid om zijn grootste project, zijn *opus magnum* te realiseren: het inventariseren van alle parochiearchieven in het bisdom Gent.

Wanneer is dit project bij hem gegroeid? Geert is als historicus altijd een archief-freak geweest. We denken aan het Daensarchief dat hij vond op de zolder van de dekenij in Aalst, toen hij aan zijn boek over het Sint-Maartensinstituut van Aalst werkte.¹⁶

Geert denkt gróót - denkt aan publicaties in reeksen. In '91 zette hij zo een reeks op die luidde: 'Gids voor een werkbezoek aan wetenschappelijke bibliotheken, musea en archieven'. Er verscheen slechts één aflevering als extra-publicatie toegevoegd bij *Het Land van Aalst*.¹⁷ Het tijdschrift bleek niet het geschikte orgaan te zijn om dergelijke gidsen uit te geven en te verspreiden, zodat de reeks werd stopgezet.

Maar zijn focus op het maken van toegangen op historische verzamelingen - nu vooral op parochiearchieven - die bleef. In 1994 verscheen de inventaris van het parochiearchief van Moerbeke.¹⁸ De trein was vertrokken. Geert, die in 1998 op pensioen ging, kon zich vanaf dan als vrijwilliger ten volle wijden aan het realiseren van zijn project.

In 2000 besliste het bestuur van het Verbond twee nieuwe reeksen op te starten: de reeks *Laureaten* (van de tweejaarlijkse prijs) en de reeks *Inventarissen*. Die laatste reeks werd het ideale medium voor Geert om zijn project te realiseren. In 2001 verscheen deel 1; inmiddels zijn er 29 boekdelen verschenen.¹⁹

Geert beseftte dat hij hulp nodig had om te slagen. Zo rekende hij op de inbreng van personen uit andere kringen, maar die inbreng bleef beperkt. Met de jaren schakelde hij twee van zijn broers in, Julien en Marc, toen die eveneens op pensioen gingen. Ze vormden een geroutineerd en vooral gemotiveerd team.

13. Het Verslag verscheen in: *Het Land van Aalst*, 36, 1984, p. 193-218. Een *In Memoriam* Z.E.H. De Brouwer (overleden 7 juli 1984), in: *Het Land van Aalst*, 36, 1984, p. 219-224. Geert schetst een indringend portret op basis van zijn herinneringen aan de gelauwerde: *Jozef De Brouwer en 'Het Land van Aalst'*, in: *Het Land van Aalst*, 60, 2008, p. 64-72. Ongetwijfeld was voor Geert Jozef De Brouwer het grote na te volgen voorbeeld.

14. Voor de verslagen van dit colloquium, *Twaalfde tweejaarlijks colloquium. Geraardsbergen Stadhuis. Zaterdag 11 oktober 1997*, in: *Het Land van Aalst*, 50, 1998, p. 3-61; de *laudatio* van de voorzitter van het Verbond Leo Pée bij het toekennen van de prijs, p. 49-54. De verslagen werden eveneens gepubliceerd in OVVKG, Voorlichtingsreeks. Nieuwe reeks nr. 32-33, Aalst, 1997, p. 33-98.

15. In 2015 ontving te Gent onze toenmalige redactiesecretaris Dirk Van de Perre de prijs. Hierover Leo PÉE, *Laureaten van de Frans De Potter-Jan Broeckaertprijs. Laureaten Danny Lamarq (2011), Daniël Liévois (2013), Dirk Van de Perre (2015), Aimé Stroobants (2017)* (OVVKG, Reeks I, Laureaten, nr. 3), Dendermonde 2017, p. 97-128.

16. Geert VAN BOCKSTAELE, *Briefwisseling van Priester Daens 1892-1933*; in: *Het Land van Aalst*, 38, 1984, p. 1-192; zie ook tekst van Marcel Cock.

17. Geert VAN BOCKSTAELE, *I. Nationale wetenschappelijke instellingen. 1. Koninklijke Bibliotheek Albert I, Brussel*, in: *Het Land van Aalst*, 43, 1991, nr. 3bis.

18. Geert VAN BOCKSTAELE, *Inventaris van het kerkarchief te Moerbeke Geraardsbergen*, in: *Het Land van Aalst*, 46, 1994, p. 270-299.

19. Geert VAN BOCKSTAELE, *Inventarissen van de parochiearchieven te Lierde* (OVVKG, Reeks II, Inventarissen, nr. 1), Zottegem, 2001. Deel 28 betreft Oudenaarde en omliggende parochies. Deel 29 (Dendermonde en omliggende) verschijnt in het najaar van 2022.

Oost-Vlaams Verbond van de Kringen voor Geschiedenis
Reeks II - Inventarissen, nr. 1

Inventarissen van de parochiearchieven te Lierde

Geert Van Bockstaele

Zottegem, 2001

Oost-Vlaams Verbond van de Kringen voor Geschiedenis
Reeks II – Inventarissen, nr. 28

Inventaris van de kerkarchieven van Oudenaarde

(Edelare, Eine, Ename, Heurne, Leupegem, Mater, Melden,
Mullem, Nederename, Oudenaarde: O.-L.-Vrouw,
St.-Jozef en St.-Walburga, Volkegem, Welden)

door

**Geert, Julien en Marc Van Bockstaele
Stijn Lybeert en Anita Vander Mast**

Zottegem, 2021

Kaften van enkele uitgaven van de reeks Inventarissen.

Links: nr.1 van de reeks, 2001.

Rechts: nr.28 van de reeks, 2021.

Welnu, beste mensen, we weten inmiddels dat Geert zich enkel laat samenvatten met grote cijfers. Zet u schrap, want er komt een cijfer van Bijbelse proportie aan. Van de 427 parochiearchieven zijn er maar liefst 396 door de broers Van Bockstaele geïnventariseerd.

Met veel - terechte - trots toonde Geert ons op de vergaderingen van Het Land van Aalst, telkens de kaart met de parochies van het bisdom Gent. In blauw kleurde hij de vakjes die hij en zijn broers gerealiseerd hadden, rood wat anderen gedaan hadden en wit bleef wat nog niet gedaan was. We zagen met de jaren de witte vlek steeds kleiner worden. Gaandeweg kreeg Geert de volledige medewerking van het Bisdom Gent, in de persoon van kan. Ludo Collin en van het Rijksarchief in de persoon van algemeen rijksarchivaris Karel Velle.

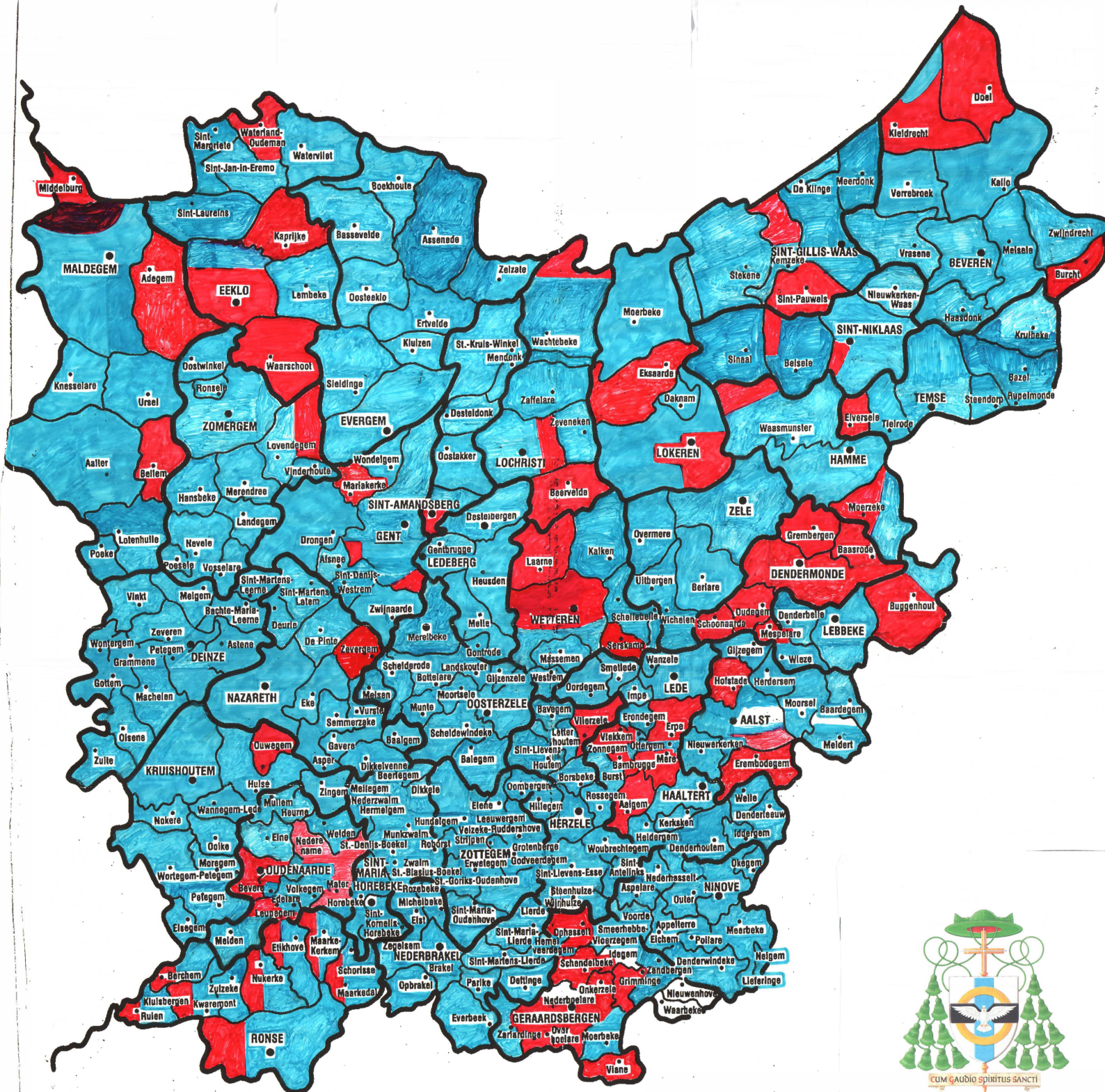
Wat houdt dat inventariseren in? Vooreerst de archieven ter plaatse opsporen in de pastorieën en parochiekerken, die letterlijk onderzocht werden van kelder tot zolder en van sacristie tot klokkentoren. Vervolgens de stukken ordenen, nummeren en beschrijven en de documenten in zuurvrije archiefdozen deponeren. Dan de inventaris typen en publiceren in de reeks *Inventarissen* van het Verbond.

Blauw: door Geert, Marc en Julien Van Bockstaele

Rood: door anderen

Situatie eind december 2021

Geert is van oordeel dat het parochiearchief het best naar het Rijksarchief te Gent wordt gebracht, wat in de meeste gevallen ook gebeurd is. Daar kan het in de beste omstandigheden bewaard worden en is het steeds toegankelijk voor de onderzoeker. Van de parochiearchieven die in het Rijksarchief Gent bewaard worden, is de inventaris trouwens ook elektronisch beschikbaar op de website van het Algemeen Rijksarchief.

20. Zie de tekst van de *laudatio* uitgesproken door de voorzitter van het Verbond, Leo Pée, in nummer.

Voor al dat werk werden Geert en zijn broers in 2021 bekroond met de Frans De Potter en Jan Broeckaertprijs, een prijs die omwille van Corona pas op 2 april laatstleden kon worden uitgereikt te Dendermonde.²⁰ In februari van dit jaar liep er dan weer een korte tentoonstelling over het inventarisatiewerk van de drie broers in de Gentse Sint-Niklaaskerk en gisteren 10 juni vierden het Bisdom Gent en het Rijksarchief samen nogmaals de drie broers in de Sint-Niklaaskerk. Drukke dagen, Geert!

Beste mensen, als historicus is Geert zich ten volle bewust van het belang vanarchieven. Geert, die gedurende bijna dertig jaar de afbouw van het parochiewezen van dichtbij heeft meegemaakt, heeft in een onbewaakt moment gezegd: *“Wat we nu meemaken met de Kerk is veel ingrijpender dan de omwenteling die de Franse Revolutie heeft teweeggebracht.”*

Hij zag met andere woorden de urgentie van zijn project in. Hij heeft geanticipeerd, en gejaagd door de wind heeft hij gered wat **nog** gered kon worden. Hij heeft met glorie de eindmeet gehaald.

“De archivariissen Julien, Marc, Geert hebben hun werk gedaan. Nu is het aan de historici”, heeft Geert gezegd als slot van zijn dankwoord bij de uitreiking van de Verbondsprijs.

Wel Geert, wij hopen dat de historicus in jou, op basis van je rijke archiefkennis af en toe nog eens een artikel voor *Het Land van Aalst* zal schrijven. Wij zullen dat ten volle appreciëren.

Dank voor al wat je voor Het Land van Aalst, voor het Oost-Vlaams Verbond van de Kringen voor Geschiedenis en bij uitbreiding voor het bewaren en inventariseren van de parochiearchieven in het bisdom Gent gedaan hebt. Je werk zal de generaties trotseren.

Dankwoord

Geert Van Bockstaele

Heer burgemeester, heer voorzitter van HLVA,

Beste familie, vriendinnen en vrienden,

Wat kun je na die drie schitterende referaten antwoorden? Dank Anne-Mie en Louis, Marcel en Bart. Jullie zijn met grote onderscheiding in het examen van heuristiek geslaagd. Ik ga niet vragen waar jullie al die informatie, al die bronnen hebben gevonden. Wel vraag ik mij af of ik dat wel ben over wie jullie het hadden. Dank ook aan het bestuur van HLVA, en vooral Dirk, dank aan het Lokaal Bestuur Geraardsbergen en speciaal het Schepencollege, dank aan Rina en Lucreèce, voor het initiatief en de organisatie van die viering, hier in de historische kapel van het vroegere hospitaal, nu onderdeel van de Kunstacademie.

En toch had mijn *vita* anders kunnen verlopen.

Op Witte Donderdag 1948 stonden in Deftinge Georges Van Bockstaele en Margriet De Croo met hun zes, of waren het zeven? bengels, klaar om 's anderendaags te verhuizen naar Kalmthout, waar ons vader tot stationschef benoemd was. Diezelfde Witte Donderdag kreeg hij van de Spoorwegen een telegram met de melding dat hij niet naar Kalmthout moest gaan, maar naar Viane-Moerbeke, waar de stationschef, De Geyter, plots overleden was. Zonder die telegram zou ik misschien nu gevierd worden als gids in de Kalmthoutse Heide!

Stel je voor!

Vier maanden later trok ons vader met zijn twee oudste zonen, Jozef en ik, te voet naar Geraardsbergen, om ons te laten inschrijven niet bij de Carmelieten, wat logisch leek, maar naar het Sint-Catharinacollege. Opnieuw een cruciale beslissing. Want zo kon ik in 1959 de klassieke humaniora beëindigen en in Leuven geschiedenis studeren, waar men nog steeds een Grieks-Latijns diploma eiste. Nog veel belangrijker was de democratisering van het onderwijs, zowel in het secundair als het universitair onderwijs. In datzelfde jaar, 1959, kon men een studiebeurs krijgen als men in de retorica 60 % behaalde en niet meer 70%, zoals voordien. Had ik die volwaardige studiebeurs niet gekregen, dan was ik wellicht ergens ambtenaar in één of ander ministerie geworden. Ik ben er de politici, die toen het Schoolpact ondertekenden, nog steeds dankbaar voor.

Twee jaar later moest ik beslissen over het thema van mijn licentiaatsverhandeling. Ik wou werken over de Middeleeuwen, dus trok ik naar Prof. J. De Smet, die kort daarvoor door het Stadsbestuur van Geraardsbergen gevraagd werd om advies te geven over de Sint-Adriaansabdij, die ze via het legaat van Paul Guillemin had verworven. Die abdij zou het onderwerp worden van mijn thesis en de start van jarenlang wetenschappelijk onderzoek.

Toen ik Leuven in 1963 verliet, had principaal Sterck gezegd dat ik mij tot hem moest wenden voor een functie in zijn college. De tijd drong, hij kon pas maar eind augustus beslissen, en in Ninove was er een parttime betrekking in de kloosterschool van de Heilige Harten. Op de trein vroeg ik evenwel een verlenging aan van mijn biljet tot in Aalst. In alle scholen, die ik er bezocht, was er een plaats voor een historicus. In de laatste school, het Sint-Maarteninstituut, toonde de superior mij een lessenschema voor een historicus, die ik onmiddellijk mocht tekenen. Zo belandde ik in Aalst, waar ik het grootste deel van mijn loopbaan zou doorbrengen. De leerlingen waren leergierig, ze zetten mij ertoe aan om steeds de lessen te actualiseren en te vernieuwen, de directie stond open voor didactische steun en zorgde vrij snel voor de meest moderne hulpmiddelen. Daar heb ik, samen overigens met mijn collega's geschiedenis, mij kunnen uitleven. Wat was dat een boeiende tijd!

Op mijn vraag was de directie bereid om mijn lessenrooster aan te passen zodat ik één dag in de week vrij had om aan wetenschappelijk onderzoek te doen in de diverse archieven of de Koninklijke Bibliotheek.

Intussen was ik in contact gekomen met Albert Van Lil, bestuurslid van HLVA, die mij meteen vroeg om aan te sluiten bij hun bestuur, wat ik prompt aanvaardde. Die vereniging liet mij toe om naast het vele administratieve werk, dat nu eenmaal bij de functie van 'een beheerder' kwam kijken, heel wat te publiceren. Ik blijf HLVA dankbaar dat zij mij een forum voor mijn historische onderzoeken heeft aangeboden.

Mijn historisch hart bleef echter in Geraardsbergen kloppen. In 1966 werd er een comité opgericht dat het 900-jarig bestaan van de stad zou vieren. Eén van de werkgroepen, waar ik bij aansloot, zou een tentoonstelling organiseren over de Sint-Adriaansabdij. 15 jaar later, in 1981, was het de beurt aan de viering van het 900-jarig bestaan van de abdij. Met een stevige werkgroep konden wij een eerste publicatie verzorgen, dat door de VZW "De Vrienden van het Toeristisch Centrum", werd gefinancierd. Toen al liet ik opmerken dat het stichtingsjaar in twijfel werd getrokken. Mede door andere publicaties konden wij in 1996, die stichtingsviering nog eens overdoen. Opnieuw was de Stad bereid om een publicatie te verzorgen. Wanneer schepen Eric Spitaels ons in 1992 samen met Louis en Anne-Mie vroeg om deel uit te maken van het Krakelingencomité, heb ik meteen positief geantwoord. Het was een heerlijke periode van toegepaste geschiedenis, en van een nieuwe publicatie. Nog nooit heeft een historisch werk zo gerendeerd, want toen de Stad omwille van het visjesdrinken veroordeeld werd, citeerde de rechter van het Hof van Beroep in Gent in zijn vonnis heel wat teksten uit ons boek. De stad Geraardsbergen, zijn burgemeesters en schepenen, hebben steeds onze inspanningen voor de studie van het historisch verleden ten zeerste gewaardeerd, dank ervoor.

Intussen was ik in 1998 op pensioen. Toeval of niet, tevens het jaar van de cisterciënzers. Hoogtijd om in samenwerking met de Provincie en vooral met Martine Pieteraerens enkele publicaties te realiseren over de volgelingen van Cîteaux in Oost-Vlaanderen, met de abdij Beaupré in Grimminge voorop. Dat jaar was meteen ook de start van het project 'inventarisatie van de parochiearchieven in het bisdom Gent'.

Een project waarbij mijn broers Julien en Marc vrij vlug bij aansloten. Zonder hun medewerking zou ik al lang gestopt zijn.

Lieve ontvangt bloemen uit de handen van bestuurslid Wouter Van Der Spiegel.

Dit alles dames en heren, vriendinnen en vrienden, beste familie, is niet mogelijk geweest als er thuis geen gunstig klimaat was, als mijn vrouw Lieve of de kinderen Karen en Elke, niet meedraiden. Zij lieten mij toe om in zoveel archieven te snuisteren en op zoek te gaan naar nieuwe bronnen. Onlangs zei mijn vrouw nog, je kon zo zien of je in het archief resultaat had geboekt, als je vond wat je zocht. De liefde mocht niet van één kant komen en zij kon haar kunstgevoel ontwikkelen in de academies van Aalst, Oudenaarde en Zottegem.

Tenslotte wil ik iedereen, en vooral de Rijksarchivarissen van Ronse, Gent en Brussel, danken die mij tijdens zoveel jaren opzoekingswerk op één of andere manier hebben geholpen.

Aan allen één grote merci.

Zottegem, 11 juni 2022

Laudatio voor de gebroeders Van Bockstaele bij de uitreiking van de Frans De Potter en Jan Broeckaertprijs

2 april 2022

Leo Pée

Monnikenwerk, ... intens, geduldig en volgehouden monnikenwerk! Dat is, beste vrienden collega's, wat Geert Van Bockstaele – eerst twaalf jaar bijna moederziel alleen en nadien samen met zijn broers Julien en Marc – heeft verwezenlijkt. En dan zegt Geert: “iedereen kan inventariseren!”. Ja, dat is waar, maar absoluut niet iedereen doet het!

Zij hebben het gedaan en zodoende hebben zij een unieke, een grootse en vooral een lovenswaardige prestatie geleverd.

Uniek, omdat dit nog nooit elders is gebeurd. Het bisdom Gent is nu het enige bisdom, waar nagenoeg alle moderne parochie-archieven zijn geïnventariseerd. De oude archieven waren dat vroeger al. Uniek ook is het feit dat drie broers, met een totaal verschillende opleiding en interesse gezamenlijk dit project hebben aangepakt en afgewerkt.

Groots wegens de enorme omvang van het gepresteerde. Mijn collega Aimé en ikzelf weten er alles van. Wij twee hebben momenteel nagenoeg de parochiearchieven van Groot-Dendermonde afgewerkt. Maar de gebroeders Van Bockstaele hebben zo maar eventjes het leeuwenaandeel van een volledig bisdom voor hun rekening genomen.

En lovenswaardig omdat zij dit titanenwerk totaal onbaatzuchtig hebben verricht, niet tot eer en glorie voor zichzelf, maar met als enig doel de parochiearchieven veilig te stellen, te ordenen en te inventariseren om ze zodoende toegankelijker te maken voor de leden van de kerkbesturen en voor de geïnteresseerde vorsers.

In **Koorts**, het erfgoedmagazine van Kadoc, heeft historica en archivaris Annelies Somers het in haar bijdrage, getiteld *Een religieuze schatkamer – Facettenoog op de collectie van het Rijksarchief Gent*, ook over de kerk- en parochiearchieven. Zij beëindigt dit item als volgt: “Alle inventarissen die de broers Van Bockstaele hebben afgewerkt, ook van de archieven die ter plaatse blijven, worden in samenwerking met het Rijksarchief uitgegeven bij het Oost-Vlaams Verbond van de Kringen voor Geschiedenis. Eind 2021 zullen ook de laatste witte vlekjes op de kaart van het bisdom die de broers als visuele geheugensteun hanteren, zijn ingekleurd. Een titanenwerk komt zo ten

einde en een schat aan informatie over het parochiaal leven van de negentiende tot de eenentwintigste eeuw is daarmee beveiligd voor de komende generaties.” Het zal echter wellicht eind 2022 worden, want de regio Dendermonde moet nog worden afgerond, als sluitstuk dan van de hele reeks.

De broers Geert en Julien Van Bockstaele

Hoe is dat allemaal begonnen? Uiteraard was Geert Van Bockstaele, als toekomstig historicus, reeds vanaf zijn jeugd sterk aangetrokken tot archiefstukken. Als student ging hij – via de plaatselijke onderpastoor – geregeld snuisteren in het kerkarchief van de parochiekerk van Moerbeke, waar hij tot 1966 woonachtig was. Geen wonder dat hij in dit archief op den duur beter thuis was dan gelijk wie van het kerkpersoneel. Na zijn studies in de Alma Mater te Leuven, waar hij in 1963 promoveerde als licentiaat in Geschiedenis, groep Moderne Tijden, vroeg de toenmalige pastoor Marc Tant dan ook om het – hem welbekende – kerkarchief van Moerbeke te ordenen en te inventariseren. Dat was dus toen al zijn eerste inventaris.

En toen hij na een vruchtbare loopbaan als leraar in het Sint-Maartensinstituut te Aalst in pensioen ging – wij schrijven dan 1997 – vroeg de pastoor van Hemelveerdegem, een parochie gelegen tussen Geraardsbergen en Zottegem, aan Geert om een artikel te schrijven over het Sint-Jansretabel uit het begin van de 16de eeuw, waarvan de originele stukken op dat ogenblik in de Sint-Jan-De-Doperkerk werden teruggeplaatst. Logischerwijze dook Geert in het plaatselijk kerk- en parochiearchief. Maar simpel was dat niet! De archivalia lagen totaal ongeordend verspreid in de pastorie, de sacristie en het doksaal. Op slag werd hij er zich van bewust in welke lamentabele toestand de kerk- en parochiearchieven verkeerden. Noodgedwongen diende hij dit archief allereerst te ordenen en te inventariseren. Het bleek toen overduidelijk dat zo'n modern archief zeer waardevol is, niet alleen voor de kennis van het bewuste retabel, maar ook voor de hele parochiegeschiedenis. Toen een naburig pastoor deze inventaris onder ogen kreeg, wilde die er voor zijn parochiekerk ook absoluut een hebben. En dat, beste vrienden, is dan het startsein geworden tot dit reusachtig project, dat nu nagenoeg beëindigd is.

Vrij vlug deed kanunnik Ludo Collin, archivaris van het bisdom Gent, met wie Geert al jarenlang samenwerkte, hem het voorstel om als archiefmedewerker van het Bisdom te functioneren en om – in samenwerking met het Gentse Rijksarchief – stap voor stap alle parochies te helpen om hun archieven op orde te krijgen. Dit bood het voordeel dat hij nu persoonlijk verzekerd was en dat sommige onkosten door het Bisdom konden worden vergoed, maar vooral dat hij een vlottere toegang kreeg tot de pastorieën en de kerkarchieven, al zou hij nog geregeld al zijn diplomatieke gaven dienen aan te wenden om de argwaan van sommige pastoors en kerkbesturen weg te nemen.

Gedurende de eerste twaalf jaar van deze onderneming trok Geert er alleen op uit om zijn apostolaatswerk uit te voeren. Weliswaar vroeg hij steeds om hulp bij de lokale medewerkers, gezien die immers beter op de hoogte waren van de dikwijls verborgen plaatsen, waar de archivalia te vinden waren. Maar meestal viel dit tegen en moest hij op zijn eentje het werk zien te klaren. Soms, ... heel soms werd hij met hulpvaardigheid overstelpt, zoals in Oosterzele, waar het voltallige kerkbestuur en de parochieploeg enthousiast mee inventariseerden, of in Huise, waar de pastoor en twee van zijn voorgangers tot op het einde hebben meegewerkt.

Op den duur werd voor *Einzelgänger* Geert dit werk te zwaar. Gelukkig kwamen twee van zijn vele broers – hij heeft er zeven en ook nog drie zussen – met name eerst Marc en kort daarop Julien – hem te hulp. Die zijn helemaal niet als historici opgeleid: Julien is altijd werkzaam geweest in industriële drukkerijen en Marc was aanvankelijk als boekhouder werkzaam bij de douane, maar schakelde vrij vlug over naar de Cera-bank en vervolgens naar de KBC. Maar beide broers hebben de smaak van geschiedenis te pakken gekregen en ontwikkelden al inventariserend een eigen specialiteit.

Julien weet uiteraard alles van papier en is de man van de begrotingen (budgetten), meerjarenplannen, jaarrekeningen en mandaten met betaalbewijzen. Marc, die, als medewerker van de controledienst in de bank, vertrouwd is geraakt met het aanleggen van dossiers, de echtheid of vervalsing van de stukken en het herkennen van handschrift, is de geschikte man om bijvoorbeeld bouw- of restauratiedossiers, die meestal slordig door elkaar zitten, perfect te ordenen. Samen schiften zij de archivalia en schonen of klasseren de reeksen chronologisch. En grote broer Geert structureert en controleert ze, waarna de stukken worden genummerd en geregistreerd. Stiekem konden op sommige verlofdagen zelfs drie kleinkinderen worden ingeschakeld, maar dat bleef uiteraard een uitzondering, ook al deden ze dat graag.

Ook de werkvloer onderging een gunstige evolutie. Dankzij de studiedagen betreffende de kerkarchieven, die georganiseerd werden door het Rijksarchief, Kadoc, het Bisdom en het CRKC, wensten vele kerkbesturen hun archief bij het Rijksarchief te deponeren. Enerzijds kwam daardoor een nauwe samenwerking tot stand met de Rijksarchieven van Gent, Ronse en Beveren en steunde de algemene Rijksarchivaris Karel Velle het initiatief van de gebroeders Van Bockstaele, omdat hij de noodzaak van een goed geïnventariseerd modern kerkarchief wel degelijk beseftte. Anderzijds was het nu afgelopen met het eenzaam werk op een klein kamertje in de pastorieën, waarvan sommigen zelfs al onbewoond waren. Voortaan kon worden gewerkt in het Rijksarchief van Gent, eerst in het Geraard Duivelsteen en sinds 2015 in de nieuwe gebouwen in de Bagattenstraat. In de ruime lokalen die hen ter beschikking werden gesteld en omringd door de logistieke steun van het bereidwillig archiefpersoneel, waanden de broers er zich – naar eigen zeggen – in het Aards Paradijs!

Voordien ging het wel even anders! Wij kunnen ons amper voorstellen onder welke abominabele omstandigheden de gebroeders Van Bockstaele de vele kerkarchieven aantroffen. Doorgaans vonden zij de archiefstukken op vier verschillende locaties: in de pastorie, ergens in het kerkgebouw, in de parochiezaal en zelfs bij privépersonen.

In elke kamer van de pastorie waren wel wat archiefstukken te vinden: in de living, het secretariaat, de kelder, de zolder, de keuken, de achterkeuken, ja, zelfs tot in de stallingen en het kippenhok toe. In het toilet of in de badkamer hebben zij echter nooit enige stukken aangetroffen. Soms waren de vindplaatsen toch wel danig extreem: in één van de pastorieën vonden de broers pakken huwelijksdossiers onder het bed van de pastoor. Elders vonden zij het kerkarchief op een zolder, waar zij zich een weg moesten banen tussen de uitwerpselen van een kolonie vlermuizen. Met beschermende kledij, stevig schoeisel, een mondmasker, handschoenen en een borstel konden zij aan de overzijde van de zolders de archiefstukken vanonder de uitwerpselen weghalen. En wij, die dachten dat archiveren een ongevaarlijk beroep is.

In de kerkgebouwen vonden zij de archiefstukken opgestapeld in de sacristie, uiteraard, ... maar ook in de ruimte van de centrale verwarming, op het doksaal en in één van de kerken zelfs hoog in de klokkenkamer. Daar was het zelfs niet mogelijk om de documenten via de torentrap naar beneden te brengen. Het torenluik – de opening waarlangs de klokken werden opgehangen – diende te worden opengemaakt om de stukken door middel van manden, touw en katrol tot op het doksaal te brengen, om ze vervolgens op dezelfde wijze over de reling op de begane grond te laten zakken. Elders werden twee grote fichebakken, waarin een vrij recent opgemaakte *status animarum* was opgeborgen, aangetroffen in de orgelkast.

In de parochiezalen en –lokalen is de toestand soms nog schrijnender. Daar vonden ze de archieven in totale verwaarlozing of in het eigenaardig gezelschap van pakken melk, conserven, worsten en ander voedsel.

Maar niettegenstaande de onverdroten zoektocht naar de Oost-Vlaamse kerkarchieven, kwamen de gebroeders Van Bockstaele regelmatig ook te laat. Veel archiefstukken werden immers – meestal na het vertrek van de pastoor – vernietigd. Ergens was de huishoudster van een overleden deken zo woest en ontgoocheld omdat zij de dekenij moest verlaten, dat zij er niet beter had op gevonden om de stukken uit de periode van diens dekenaat met de hulp van een buur in brand te steken. En de traditionele papierslagen van de jaren 60 en 70 der voorgaande eeuw, mogen dan al veel jeugdbewegingen financieel hebben geholpen, maar voor sommige kerkarchieven en voor historische vorsers waren ze een ramp.

Dat de inventariserende broers in al dat oud papier soms wel eens van die merkwaardige beestjes vonden, zoals boekenwormen of papiervisjes, of sporen van lang vervlogen muizenmaaltijden, kunnen wij best begrijpen. En dat zij geconfronteerd werden met niet al te welriekende schimmel, behoorde zelfs tot een zekere regelmaat. Maar sporen van kogelinslag komen ons toch wel hoogst eigenaardig voor. Nochtans deed Geert in juli van 2020 aan Lieve Wauters van de *Kerknet-redactie* volgend straffe verhaal: *“Enkele jaren geleden deden we Vosselare aan, een dorp aan het Schipdonkkanaal bij Nevele. In mei 1940 werd hier in de regio hevig gevochten. Denk maar aan de Leieslag en het Bloedbad van Vinkt, waarbij 87 burgers werden gefusilleerd. In alle verwarring werden in Meigem toen door het Belgisch leger burgers beschoten die zich verscholen hadden in een kerk.”*

Zo werd in Vosselare de pastorie destijds klaarblijkelijk hevig beschoten. Want toen de broers het archief ter plaatse gingen ophalen, troffen ze in het papier een hele rij kogelinslagen aan. Daaruit konden ze afleiden dat het om mitrailleur ging. En Geert vertelde verder: *“Je kan je voorstellen dat soldaten hun wapens leegschoten in de ruimte. Daar moeten zeker slachtoffers bij gevallen zijn. De pastoor? Zijn huishoudster? Vluchtelingen? Op die vragen blijven we het antwoord schuldig.”*

Nog straffer was dat bij het vernemen van dit hele verhaal een parochiaan ontroerd naar de documenten in kwestie kwam kijken. In tranen vertelde hij het verhaal van het Bloedbad van Vinkt, dat hij naar eigen zeggen zelf had overleefd, bedolven onder de lijken.

En nóg straffer is dat de vader van de broers Van Bockstaele bij diezelfde veldslag in mei 1940 krijgsgevangen werd gemaakt. Op weg naar de Kazerne Dossin in Mechelen kon hij in een bocht bij Haacht samen met een kameraad ongemerkt uit de rij springen. Tot de nacht hebben ze zich verscholen in het hoge graan, om met de hulp van een boerin in burgerkledij naar huis terug te keren. Moeder Van Bockstaele was toen in verwachting van Geert.

Het heeft dus maar weinig gescheeld, of wij hadden hier vandaag geen gebroeders Van Bockstaele te lauweren.

Hoe gingen de gebroeders te werk? Veelal werd Geert er door het Bisdom, door kanunnik Ludo Collin, soms door het Rijksarchief, door de pastoor, een lid van het kerkbestuur of een medewerker van Kadoc, ervan verwittigd dat een pastoor of parochie ergens in het bisdom met spanning zaten te wachten op de komst van de drie wijzen uit het oosten van het bisdom. Maar dikwijls ook nam Geert zelf het initiatief en werkte dan vooral per entiteit, namelijk een fusiegemeente of een dekenij. En de ervaring heeft hem geleerd dat men nooit te lang mag wachten met het beantwoorden van een vraag om hulp. Hij gaat dan op prospectie, bekijkt de toestand, legt uit welke onkosten te verwachten zijn, maar geeft steeds ook de raad om het archief te deponeren in het Rijksarchief, waar het uiteraard gemakkelijker en goedkoper werken is.

Blijft het archief toch ter plaatse, dan inventariseren de broers in de pastorie, maar dan wel eenvormig en overeenkomstig de geijkte richtlijnen en aanbevelingen door het Algemeen Rijksarchief; dit om een grote uniformiteit te verzekeren. Zij inventariseren dan alles wat het kerkbestuur strikt genomen niet meer nodig heeft en eisen met aandrang dat alle stukken in zuurvrij papier en zuurvrije dozen zouden worden opgeborgen en ondergebracht in een veilige plaats, die uiteraard afgesloten dient te zijn.

Regelmatig vinden zij hier of daar ook nog oud kerkarchief, dat dan naar de bestaande fondsen in het Rijksarchief wordt verwezen.

Vroeger werden de inventarissen voorafgegaan door een vrij uitvoerige inleiding, werden de lijsten van pastoors en onderpastoors toegevoegd en werd de inventaris afgesloten met een ellenlange lijst van mis- en zangboeken. Wegens tijdsgebrek moest hiervan op den duur worden afgezien en blijft enkel nog een korte inleiding gehandhaafd.

Worden de archieven toch in het Rijksarchief gedeponerd, dan worden zij door de diensten van dat Rijksarchief gratis opgehaald. In dat geval beperkt men zich dan tot archiefstukken van vóór 2000 en tot doopregisters van vóór 1930.

En dan de hamvraag: wat hebben het inventarisatieproject van de gebroeders Van Bockstaele en het Oost-Vlaams Verbond van de Kringen voor Geschiedenis met elkaar te maken? Nagenoeg twintig jaar lang reeds vergast Geert ons op de jaarlijkse vergaderingen van het Verbond met de presentatie van telkens weer één of andere nieuwe inventaris. Niet te verwonderen, want het Verbond heeft van meet af aan, op vraag van Geert, de publicatie van de inventarissen der Oost-Vlaamse kerk- en parochiearchieven als één van zijn belangrijkste activiteiten aangenomen. Met dank aan de negen aangesloten Kringen, die zich immers bereid verklaarden om een deel van hun provinciale subsidie daarvoor af te staan.

Zodoende werden de Verbondspublicaties verrijkt met een Tweede Reeks uitgaven, met name *Inventarissen*. Aanvankelijk financierde het Verbond zelf deze publicaties, maar vrij vlug bleek dat dit een grotere hap was dan voorzien, om uit het budget weg te plukken. Ook hier weer zorgde Geert voor een oplossing; hij kreeg het Algemeen Rijksarchief zo ver dat het de kosten voor de druk en het inbinden overnam, terwijl het Verbond enkel nog moest zorgen voor de lay-out en het drukken van de kaften. Tevens wist Geert sommigen van zijn collega's in het Verbond en diverse personen, lid van één of andere historische vereniging, warm te maken om zelf aan de slag te gaan. Zodoende kwamen diverse inventarissen tot stand in de regio's Dendermonde, Maldegem en Oudenaarde.

Maar het moet gezegd: 'het leeuwenandeel van de inventarissen der Oost-Vlaamse kerk- en parochiearchieven zijn het werk van de drie broers Van Bockstaele'.

Sinds 2001 zijn al 29 nummers verschenen met in totaal meer dan 300 inventarissen. Momenteel staat de teller op 383 parochiearchieven, met daarnaast de archieven van drie kloostergemeenschappen, met name het Geraardsbergse Hunnegem, met tijdelijk filiaal in Dendermonde; de zusters Franciscanessen van Opbrakel met 34 bijhuizen in België en een vijftal in Afrika, allemaal met een eigen archief, en de zusters Bernardinnen van Oudenaarde met een vijftal bijhuizen. Bovendien nog vijf inventarissen van scholen in Aalst, namelijk het Sint-Maarteninstituut, het Technisch (Handels)instituut en een reeks lagere scholen die vroeger allemaal onafhankelijke parochiescholen waren in en buiten Aalst.

Het Oost-Vlaams Verbond publiceerde tot hiertoe 187 inventarissen in 28 boekdelen. Nummer 29 is in de maak, met 13 parochiearchieven in het Dendermondse.

Het Episcopaat en het Archiefwezen zijn de gebroeders Van Bockstaele buitengewoon dankbaar. Om het inventarisatieproject waardig te bekronen hebben het Bisdom Sint-Baafs en het Rijksarchief Gent de handen in elkaar geslagen en van 28 januari tot 27 februari 2022 een afsluitende tentoonstelling georganiseerd in de Sint-Niklaaskerk te Gent, dit onder de niet mis te verstane titel: "Drie broers, 427 parochies, 20 jaar later"!

En wij, het Oost-Vlaams Verbond van de Kringen voor Geschiedenis, wilden niet achterblijven; wij hebben – eigenlijk reeds lang voordat bisdom en rijksarchief aan een tentoonstelling dachten – de gebroeders Van Bockstaele uitgeroepen tot laureaat van onze Frans De Potter en Jan Broeckaertprijs, doch de Coronapandemie heeft ons huldebetoon danig vertraagd.

Uitreiking op 2 april 2022 van de Frans De Potter en Jan Broeckartprijs 2021.

In de raadszaal van het stadhuis van Dendermonde, door voorzitter Leo Pée aan de broers Van Bockstaele. Van links naar rechts: de drie laureaten, Marc, Julien en Geert Van Bockstaele, en de voorzitter Leo Pée.

Laten wij, ten slotte – ook al zijn ze hier niet aanwezig – de drie respectieve dames-echtgenotes deelgenote maken van onze hulde. Hun grote verdienste lag er namelijk in om – alleen achter gebleven – met veel geduld de dagen af te tellen naar de voltooiing van het inventarisatieproject, voltooiing die intussen een feit is geworden. En nu gaat Geert dus met pensioen!

Geert, Julien en Marc, ... van harte gefeliciteerd!!

Dendermonde, 2 april 2022

Review

Freddy De Chou, *Het historisch landschap in Schendelbeke. Natuur en mens modelleren het landbouwdorp*, Gerardimontium, Geraardsbergen, 2021, 160 p.

Op zondag 14 november werd op de dag van het Geschiedkundig Treffen van Gerardimontium, de Geraardsbergse Vereniging voor lokale Geschiedenis, het boek *Het historisch landschap in Schendelbeke* van Freddy De Chou voorgesteld. De auteur, o.m. oud-gemeenteraadslid van Schendelbeke (tot 1977) en oud-burgemeester van Geraardsbergen (sp. a) tot 2011, schreef al meerdere artikels en boeken over zijn geboortedorp.¹

1. In 2020 nog de familiegeschiedenis van de familie Van Mello *Genealogie van Gislenuus Van Mello uit Schendelbeke* (bespreking in *Het Land van Aalst. In de kijker*, 73, 2021, p. 126).

Naar eigen zeggen, vond hij nu de tijd om zijn jongste boek over de evolutie van het landbouwdorp Schendelbeke tot een huidige prestedelijke agglomeratie te publiceren. Het boek is de synthese van de heuristiek, die de auteur wel bijna gedurende een halve eeuw naast zijn drukke politieke carrière heeft doorgevoerd in meerdere archiefdepots. De Chou ontving trouwens bij de voorstelling van het boek ook de 'Oorkonde van Heemkunde Oost-Vlaanderen' en een onderscheiding van Vlaams cultuurminister Jan Jambon (N-VA).

Het boek beschrijft in vier hoofdstukken het natuurlandschappelijk kader (1), de mens als maker van het cultuurlandschap (2); de mens als beheerder van het cultuurlandschap (3) en de sociaaleconomische evolutie van het cultuurlandschap tot ca. 1973 (4).

In het **eerste hoofdstuk** verklaart de auteur de vorming van de bodem vanaf het Tertiair (vanaf 53 miljoen jaar geleden) tot het Quartair (tot 10.000 jaar terug), die uiteindelijk drie landschapstypes heeft gevormd op het grondgebied, waarop het dorp Schendelbeke werd uitgebouwd. Dat zijn de alluviale vlakte in de Dendervallei bij de linkeroever van de rivier (zuiden), met aansluitend een hoger oplopend zandleemgebied en vervolgens een dito leemgebied (noorden).

Het **tweede hoofdstuk** schetst menselijke ingrepen om van het landschap een cultuurlandschap te maken. Op basis van eerdere publicaties geeft de auteur een overzicht van de aanwezigheid van de oudst bekende levensvormen in het huidige Schendelbeke en aangrenzende dorpen van de Dendervallei. De belangrijkste oudste levensvorm rond Schendelbeke is terug te voeren tot de vondst van beenderresten van een wolharige mammoet en andere prehistorische dieren (ca. 30.000 jaar terug - paleolithicum) bij de zandwinning op de rechteroever van de Dender voor de aanleg van het industrieterrein in Schendelbeke (ten westen van de huidige dorpskern) en bij de aanleg van het recreatiedomein 'De Gavers' (Onkerzele) in 1978. Uit het neolithicum (tot 6.000 jaar terug) dateren losse vondsten. Zo is een oudste menselijk artefact, een silexbijltje (ca. 2.000 à 3.000 jaar terug), in 1850 gevonden in de Pijlekaart (op de linkeroever van de Dender). Ook op het aangelegde industrieterrein is er neolithisch materiaal aangetroffen.

Vanaf de 2de eeuw n. C. zijn er niet minder dan drie kernen van Gallo-Romeinse bewoning gelokaliseerd (een ten oosten en twee ten westen van de huidige dorpskern). Zes eeuwen later is de bestuurlijke indeling van het dorp al gevormd.

De naam 'Scentlabeke' verschijnt voor het eerst in een goederenlijst van de abdij van Lobbes (ca. 889). In 1139 wordt een kerk vermeld; de patronaatsrechten ervan worden dan toegewezen aan het H. Kruiskapitel van Kamerijk. Verder laat de auteur toelichtingen over de dorpskeren en de tiendheffers in het Ancien Régime volgen.

2. Een 19de-eeuwse spoorweglijn van Edingen naar Gent, zonder halte of station, sneed het dorp aan in het uiterste westen; daar liep ook sinds het begin van de 20ste eeuw de tramlijn Geraardsbergen-Merelbeke met facultatieve halte door het dorp, ter hoogte van de splitsing van de wegen Geraardsbergen-Gent en Geraardsbergen-Aalst.

Er is ook een overzicht van de voornaamste menselijke ingrepen die het dorp hebben gemodelleerd. Vooreerst is er de aanleg van straten vanuit de dorpskern naar de hoofdwegen Geraardsbergen-Gent en Geraardsbergen-Aalst, vooral aangelegd op het niveau van de zandleemgronden. Hier blijkt dat het centrum van Schendelbeke een stratentracé heeft, dat in de middeleeuwen al voltooid was. Een tweede belangrijke ontsluiting van het dorp was vanaf 1185-1190 het bevaarbaar maken van de Dender. Een andere 'moderne' ontsluiting, eveneens in de zandleemgronden van de site gebeurde door de 19de-eeuwse aanleg van de spoorweg Aat-Brussel, met de bouw van een station, door het toenmalige dorpscentrum.²

Het middeleeuwse stratenplan is tot de aanleg van een eerder ongelukkige doorsteek naar Onkerzele op de linkeroever van de Dender in 1975, grotendeels ongewijzigd gebleven. Daarvoor werd het kerkhof achter de Sint-Amanduskerk weg gegraven, werd er een nieuwe brug over de Dender gelegd, en werd er een verbindingsweg naar Onkerzele door de Gaverweiden getrokken. Het dorpscentrum is sedertdien in twee gedeeld met een druk bereden verbinding tussen de hoofdweg Geraardsbergen-Aalst (rechteroever Dender) en Onkerzele (linkeroever Dender) en Geraardsbergen.

Het **derde hoofdstuk** en het **vierde hoofdstuk** zijn op grond van de bronnenheuristiek een nieuwe en belangrijke studie in de historiografie van Schendelbeke over het beheer en de sociaaleconomische evolutie van het landschap aldaar, en dat in hoofdzaak tijdens het ancien régime.

Eens het dorp vanaf ca. het jaar 1.000 in de volle middeleeuwen gemodelleerd, beheerden de bewoners het cultuurlandschap voor hun levensonderhoud. De studie geeft aan dat ca. 25 % van het grondbezit in het dorp in 1704 in het bezit was van geestelijke instellingen en ca. 3 % van de dorpsheer (de baron van Boelare). De auteur berekende dat Sint-Adriaansabdij van Geraardsbergen (53 ha.), de abdij van Beaupré van Grimminge (17 ha.), de Sint-Cornelius- en Cyprianusabdij van Ninove (2 ha.) en het klooster van Galileen in Gent (3 ha.) de grootste geestelijke bezitters waren. Deze percentages maken duidelijk dat Schendelbeke vooral een dorp van pachters is geweest met een grote hoeveelheid gepachte gronden (61 %). Die hoeveelheid lag 10% hoger lag dan het gemiddelde aandeel pachten in de overige dorpen rond Geraardsbergen.

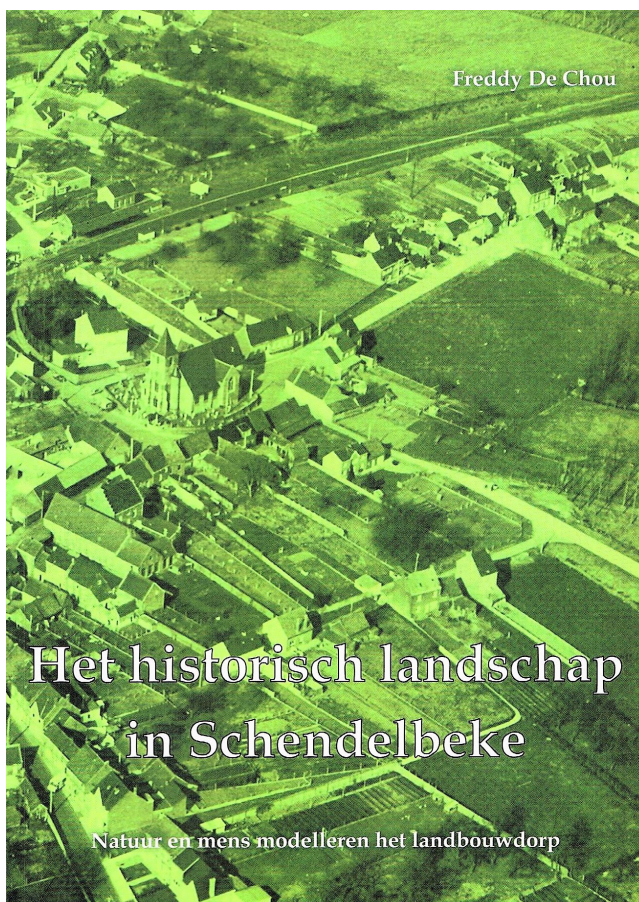
De auteur behandelt ook het grondgebruik (vooral akkerland), de grootte van de landbouwbedrijven (ze zijn in hoofdzaak maar 2 ha.) en de teelten (meestal tarweteelt) tussen 1571 en 1973. Bij het einde van de 20ste eeuw is het akkerland nog slechts 23 % van de dorpsoppervlakte; het percentage grasland (door de toegenomen veeteelt) is dan aangegroeid tot 27 %. In dezelfde periode is een forse afname van de cultuurgrond te noteren door de aanleg van de hoger genoemde industriezone en de bouw van 198 woningen in het westen (144 sociale woonwijk) en in het centrum (54) van het dorp en in de uitbreiding van de lintbebouwing met o.m. appartementenbouw. Dit alles heeft in het centrum met zijn nog middeleeuws stratenplan tot overlast van verkeersdrukte geleid.

Het boek bevat 27 overzichtelijke tabellen en 11 kaarten, die de auteur grotendeels op basis van een landboek uit 1704 heeft gelokaliseerd en daarmee een 'kadasterkaart anno 1704' heeft gereconstrueerd. Die ingekleurde kaarten bieden in de geschiedschrijving van Schendelbeke voor het eerst een zeer verdienstelijk en aanschouwelijk overzicht van het grondbezit en de bewoning in het dorp.

Het boek kan ongetwijfeld gelden als echt model van lokale geschiedschrijving, die duidelijk maakt hoe traditionele landbouwdorpen in de Dendervallei na eeuwen stille evolutie nu in een echte stroomversnelling hun nog middeleeuwse structuren wijzigen in prestedelijke woonkernen.

Marcel Cock

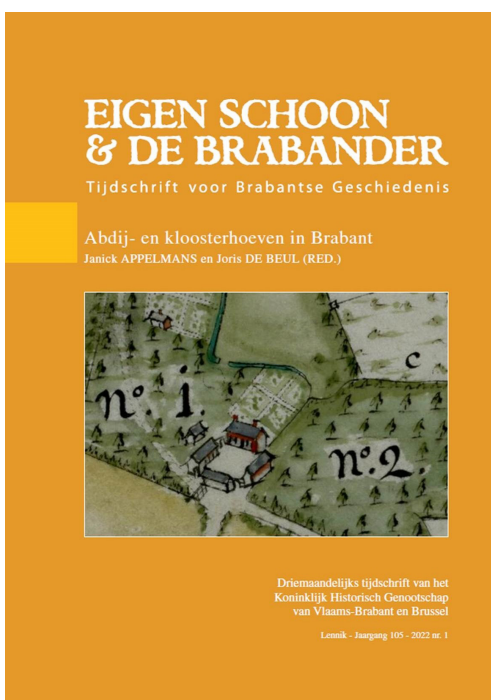
Het historisch landschap in Schendelbeke.

Te bestellen bij Gerardimontium. Alle informatie: info@gerardimontium.be

Review

Abdij- en kloosterhoeven in Brabant, themanummer *Eigen Schoon & De Brabander*, 108, 2022, nr. 1, 132 p.

Geen geschiedenis van de landbouw zonder dat abdij- en kloosterhoeves ter sprake komen. Nog vóór Paul Lindemans (1853-1933) met zijn *Geschiedenis van de Landbouw in België* dit thema uitvoerig te berde bracht, was het priester Ernest Soens (1867-1918) uit Aspelare, die met zijn studie uit 1910 over de Ninoofse pachthoven en molens, de aandacht trok van *Eigen Schoon & De Brabander* op de abdijpachthoven in West-Brabant, aldus Janick Appelmans in zijn inleidend artikel *Paul Lindemans en de Brabantse hoevegeschiedenis* (p. 3-6). In hun spoor is dit themanummer uitgebracht. Alhoewel het merendeel van de artikelen de belangstelling vooral uitgaat naar de hoevegebouwen en de pachters die ze bewoonden, worden in enkele artikels ook de pachtcontracten geanalyseerd en de voorschriften daarin voor het gebruik en bewerken van de gronden. Dit is het geval bij Joris De Beul, *Het hof van Alsingen te Sint-Martens-Lennik, pachthof van de karthuis van Scheut (1492-1783)* (p. 7-28). Leerzaam voor de afbeelding van de gebouwen is de bijdrage van Georges Vande Winkel, *Abijhoeven binnen het hertogdom Brabant en aangrenzende gebieden in het Graafschap Henegouwen op de kaarten van landmeter Philips de Dijn (ca. 1585-1665)* (p. 55-74). Het gaat om kaarten gemaakt voor de Ninoofse premonstratenzerabdij en voor de benedictinessenabdijen van Vorst en Groot-Bijgaarden. Veertien sites worden besproken, waaronder het prachtige Hof Tasseniers in Galmaarden. Voor een kijk op het centraal hoevebeheer door de abt biedt het artikel van Janic Appelmans *De abt en zijn hoeves* (p. 89-98) nuttige informatie. Uiteraard bieden ook de vier andere bijdragen interessante lectuur, maar ze brengen weinig vergelijkingsmateriaal aan voor de hoevegeschiedenis in het landschap tussen Dender en Mark.

Dirk Van de Perre

Abdij- en kloosterhoeven in Brabant.
Alle informatie: <https://www.esdb.be>

Review

Eric Cosyns, *Tussen Dender en Mark. Landschap in beweging*, Waarbeke, 2022, 288 p.

Vooreerst iets over het ontstaan van het landschapsconcept 'Dender en Mark'. Toen de toenmalige 'Werkgroep Leefmilieu voor Groot-Ninove' in 1978 van start ging, formuleerde ze als een van haar doelstellingen de vrijwaring van het Denderlandschap tussen Ninove en Geraardsbergen. Daartoe werd contact gezocht met de 'Werkgroep Leefmilieu Geraardsbergen', wiens belangstelling toen vooral naar de natuurgebieden in de Markvallei uitging. De Galmaardse milieuvereniging 'De IJsvogel' werd als derde partner om medewerking verzocht. Zo ontstond het project 'landschapspark tussen Dender en Mark', dat in een artikel in het *Mededelingenblad van de Werkgroep Leefmilieu van Groot-Ninove* (1980, nr. 2, p. 11-14) voor het eerst aan het publiek werd voorgesteld. In 1990 resulteerde dit in het afsluiten van een pact tussen de betrokken milieuverenigingen en de gemeentebesturen van Galmaarden, Geraardsbergen en Ninove om het landschappelijk patrimonium in het betrokken gebied te vrijwaren. Dit pact werd plechtig voorgesteld in het Stadhuis van Geraardsbergen onder de naam 'Landschapscharter Dender en Mark'. In de loop van de jaren negentig hielden de betrokken milieuactiegroepen echter op te bestaan.

De idee van een landschapspark Dender en Mark kreeg in 2001 een nieuw invulling onder de vorm van het 'Stiltegebied Dender en Mark', een initiatief van de vzw Waarbeke, een sociaal-culturele vereniging, gevestigd in de oude pastorie van Waarbeke. Het werd het eerste officieel erkende stiltegebied van Vlaanderen. Deze vzw, geleid door Dirk Sturtewagen, propageert stilte als bron van psychologisch en maatschappelijk welzijn. In 2022 kreeg dit stiltegebied als derde in Europa een internationale erkenning. Dat de vzw Waarbeke zich als de uitgever van het boek van Eric Cosyns heeft aangeboden, is een gelukkig initiatief. De oprichting in 1997 door het Vlaamse Gewest van het goed uitgebouwd 'Duurzaam educatiepunt De Helix' in Grimminge, vormt vandaag nog een andere stevige pijler in het behoud van het landschap tussen Dender en Mark.

Zo komen we bij de auteur van het boek terecht, die in zich de band tussen de milieubeweging en het stilteconcept verenigt. Eric Cosyns (° 1964), opgegroeid in de Rietstraat te Appelterre-Eichem, was van bij het begin nog als jongeling actief betrokken in de werking van de Werkgroep Leefmilieu voor Groot-Ninove, schreef mee aan het 'Landschapscharter Dender en Mark', studeerde in 1986 af als bioloog (groep Plantkunde) aan UGent met een verhandeling '*Het Geitebos (Zandbergen), een historisch-ecologische studie*'. Nadien volgde in 2004 een doctoraat in dezelfde discipline. Eric verhuisde wegens huwelijk naar West-Vlaanderen, waar hij professioneel actief is als adviesverlener natuur en landschap bij de West-Vlaamse Intercommunale. Maar Eric is emotioneel altijd betrokken gebleven bij zijn geboortestreek, die hij vanop afstand met de tijd steeds meer wist te waarderen. En zo groeide bij de rijpe vijftiger, amateur én wetenschapper, de ambitie om een synthesewerk te schrijven over zijn geboortestreek, een historisch-ecologische studie in de lijn van zijn licentiaatsverhandeling.

Nog deze opmerkingen. Er is door de auteur lang getwijfeld of het nu Mark of Marke moet zijn. Dit laatste is etymologisch correct, maar omdat Mark als naam van het stiltegebied al ingeburgerd is en deze zijrivier van de Dender door de Vlaamse Overheid eveneens als Mark staat geboekstaafd, is voor Mark gekozen. Hoewel de titel van het boek luidt *Tussen Dender en Mark* en het onderzochte kerngebied het 'Stiltegebied' in de driehoek Ninove-Geraardsbergen-Galmaarden is, behandelt de auteur de landschapsontwikkeling van een ruimer gebied, gelegen in het zuidoosten van Oost-Vlaanderen en het zuidwesten van Vlaams-Brabant. Hoewel de kaft van het boek slechts één auteursnaam vermeldt, hebben er meerderen hun medewerking aan verleend, zoals landschapsfotograaf Patrick De Spiegelaere, geologe Marleen De Ceukelaire en de ornitholoog Wouter Faveyts. Daarnaast hebben tientallen personen mondeling en schriftelijk informatie aangeleverd en foto's en historisch documentatiemateriaal ter beschikking gesteld. Eric Cosyns heeft al die informatie als een spons in zich opgenomen en weet ze in een goed gestructureerd en zeer leesbaar geheel te presenteren.

Nu de inhoud van het boek. Na een algemeen beschouwende inleidende tekst van cultuurhistoricus Joris Capenberghe, getiteld 'Landschapslezen' (p. 13-21) volgen zes grote hoofdstukken.

In het eerste hoofdstuk wordt uitgelegd hoe de geologie het huidige reliëf en de samenstelling van de bodem vorm heeft gegeven (p. 23-62). Daarbij wordt uitvoerig aandacht geschonken aan de bodem als lokale schatkamer voor bouwmaterialen. Tevens is in dit hoofdstuk een synthese gepresenteerd van de recente archeologische opgravingen, die een nieuw licht werpen op de vroegste landschaps- en nederzettingsgeschiedenis van de streek vanaf het holoceen tot de middeleeuwen. Het tweede hoofdstuk gaat over de waterlopen Dender en Mark (p. 63-96), de Dender als de voormalige economisch belangrijke scheepvaartas, de Mark als waterloop die talrijke watermolens aandreef. Het is een geschiedenis van kanalisaties, overstromingen, van wateringingen, van verloedering en recente waterzuivering. Het leven in en rond het water wordt beschreven, het visbestand vroeger en nu geanalyseerd, de planten, insecten, vogels en dieren die door het water worden aangetrokken in kaart gebracht.

Het derde hoofdstuk gaat over de graslanden (p. 97-130), de wijze waarop die vroeger en nu gebruikt werden en worden voor de veeteelt. Speciale aandacht gaat uit naar de paardenfokkerij, de streek is immers de bakermat van het zware Belgische trekpaard. De fauna en flora van de graslanden worden schitterend beschreven en in beeld gebracht.

Het uitgebreide hoofdstuk vier gaat over bossen, bomen en struiken (p. 131-195). De streek herbergt nog een vijftal oude gemengde loofbossen. De historische inkrimping van dit arsenaal wordt in kaart gebracht, de evolutie in het bosbeheer beschreven, de ambachten die met houtgebruik samenhangen aangegeven. Uiteraard komt fauna en flora uitgebreid aan bod. Aan de populierenteelt, samenhangend met de lokale stekjesnijverheid, wordt ruime aandacht besteed. Ook de boomgaarden, met de streekgebonden fruitsoorten krijgen hun plaats in dit hoofdstuk. De ecologische functie van houtkanten, laag struikgewas en hagen wordt toegelicht.

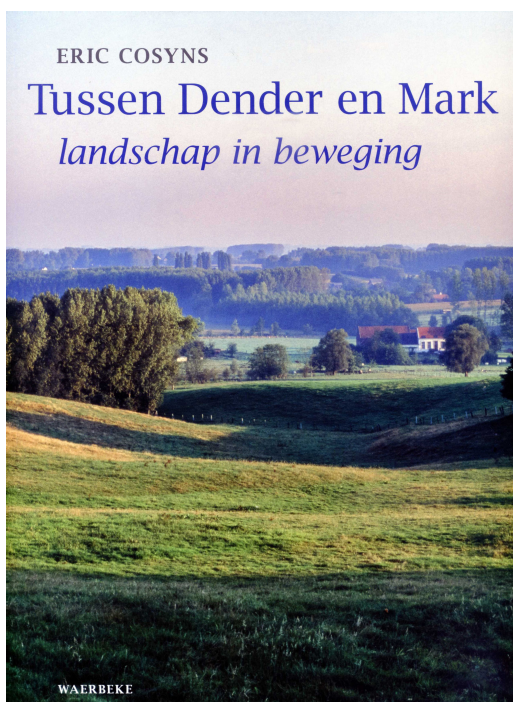
Daarna volgt in hoofdstuk vijf 'het werk van den akker' (p. 196-227). Hoe werden de velden bewerkt, wat werd en wordt er gezaaid en geoogst. Het is een uiterst boeiend hoofdstuk landbouwgeschiedenis met als het grote kantelpunt van de mechanisatie van de landbouw na WO-II. Gewassen als hop en tabak zijn volkomen verdwenen.

Met het wegvallen van het trekpaard en de uitbreiding van de melkveehouderij zijn gewassen als haver en klaver quasi afwezig en is er de dominantie van de maïsteelt. De schaal van de percelen is vergroot, zodat spontane plantengemeenschappen die zich vroeger aan de perceelranden bevonden, nu verschaald of verdwenen zijn, met repercussies voor het voortbestaan van de akkervogels.

Hoofdstuk zes 'Een voortdurend verhaal' (p. 228-256) is een epiloog. Eerst komt de impact van de milieubeweging heeft gehad op de vrijwaring van het landschap aan bod. De milieuoctiegroepen hebben zich vanaf de zeventiger jaren met succes verzet tegen de aanleg van nieuwe autosnelwegen juist in de overgebleven open ruimtes en hebben jarenlang strijd geleverd tegen de vervuiling van de Dender. Daarna schetst de auteur, en hier spreekt de ervaringsdeskundige, welk natuurbeheer kan gevoerd worden om de ecologische kwaliteit van natuur en landschap in de toekomst te verhogen. Elk hoofdstuk wordt afgesloten met eindnoten en het boek bevat achteraan een uitgebreide bibliografie, een register van aardrijkskundige namen en een zeer handig register met de in het boek voorkomende plant- en diernamen.

Eigenlijk doet deze samenvatting groot tekort aan de inhoud van het boek, omdat het zoveel meer bevat en de thema's breed en tot in de details worden uitgewerkt. Het is gedrukt op groot formaat, zodat de bladspiegel in twee kolommen is opgesplitst. Die bladspiegel laat ook het vlot inpassen van illustraties toe (meer dan 500). Grafieken, foto's en kaarten zijn door de vormgeving prachtig met de tekst verweven. Er zijn vijf uitvouwbaar panorama van vier pagina's breed ingevoegd. Het boek is tegelijkertijd studieboek, leesboek en kijkboek. Nu al een standaardwerk en een trendzetter in het nog prille vakgebied van de historische landschapsecologie. Kortom een boek van een inhoudelijk en vormelijk uitzonderlijke kwaliteit, een prestatie waarvoor de auteur, de uitgever en al wie heeft meegewerkt aan de totstandkoming ervan alle lof verdienen. Aan de lezer nog deze raad: aarzel niet het boek te kopen (goedkoop voor wat het te bieden heeft) en maak eens een wandeling in het prachtige landschap tussen Dender en Mark.

Het boek kost 35 euro en kan bekomen worden in het 'Bronhuis Dender-Mark' (oude pastorie), Waarbekeplein 19, 9506 Waarbeke.

Dirk Van de Perre

Tussen Dender en Mark.

Alle informatie: <https://bronhuis.be/product/tussen-dender-en-mark/>

De auteurs

Dirk Van de Perre

Hoogstraat 23
9401 Ninove-Pollare
dirkvandeperre@skynet.be

Marcel Cock

Pijlekaart 103
9506 Schendelbeke
marcel.cock@telenet.be

Bart Cherretté

Dreefstraat 23
9320 Erembodegem
bartcherrette@hotmail.com

Louis De Cock en Anne-Marie Vanden Herrewegen

Renskouter 8
9500 Viane
decockvandenherrewegen@gmail.com

Geert Van Bockstaele

Bevegemstraat 14
9620 Zottegem
geert.vbockstaele@skynet.be

Leo Pée

Noordlaan 111/7
9200 Dendermonde
leo.pee@gmail.com

Het LAND van AALST

DRIEMAANDELIJKS TIJDSCHRIFT

Jaargang LXXIV • 2022 • Nummer 3 • juli - augustus - september

Artikels

- Dirk Van de Perre
Huldiging van historicus Geert Van Bockstaele. 93
- Louis De Cock & Anne-Marie Vanden Herrewegen
Geert Van Bockstaele en Geraardsbergen. 95
Publicaties van Geert Van Bockstaele over Geraardsbergen en omgeving. 102
- Marcel Cock
De roeping van een historicus, een leraar en een archivaris. 104
- Bart Cherretté
De rol van Geert in het bestuur van Het Land van Aalst en het Oost-Vlaams Verbond. 110
- Geert Van Bockstaele
Dankwoord. 119
- Leo Pée
Laudatio voor de gebroeders Van Bockstaele. 122

In de kijker

- Marcel Cock
Review: Het historisch landschap in Schendelbeke. 129
- Dirk Van de Perre
Review: Abdij- en kloosterhoeven in Brabant. 132
- Dirk Van de Perre
Review: Tussen Dender en Mark. 133